

Oyndarfjarðar kirkja

Grein eftir Jóannes Dalsgaard

Tekningar og annar tekstur eftir J.P. Gregoriussen

Suðursíðan. Kirkjugarðsáin fremst í myndini og Garðshorn í baksýni.

Teknað eftir Geodætisk Instituts Opmåling 1897

Heimildarfólk: Sigurd Joensen og Andreas Andreasen

Mát 1:1000

Oyndarfjørður · 1897

Eins og í øðrum av gomlu kirkjubygdunum er Líkhella í fjøruni dygst niðan fyrir kirkjuna í Oyndarfirði. Onnur staðanøvn, sum Biskupsstöðklettur, Prestfjós og Próstatoftin, og gamla toftin í Prestbø, sum óivað goymir miðaldar børnhusið, bera boð um andaligt virksemi í Oyndarfirði í gomlum dögum.

Á dögum Chr. III, beint eftir siðaskiftið, varð festið í Garðshorni lagt til próstaembætið.

Sögan sigur, at Magnus Heinason var borin í heim í Oyndarfirði.

Í Billustovu var bæði eldsmiðja, bakarí og handil. Á loftinum í Stórustovuneystinum handlaði gamli Högnesen. Hann hevði fyrr stýrt Víkahandlinum.

Longu í 1876 varð skúli bygdur í Oyndarfirði. Stóru og stásiligu sethúsini, sum hoyrdu til Víkahandlin, vórðu bygd stutt eftir, at einahandlinin helt uppat í 1856.

Teknað eftir matrikulkortinum

Mát 1:1000

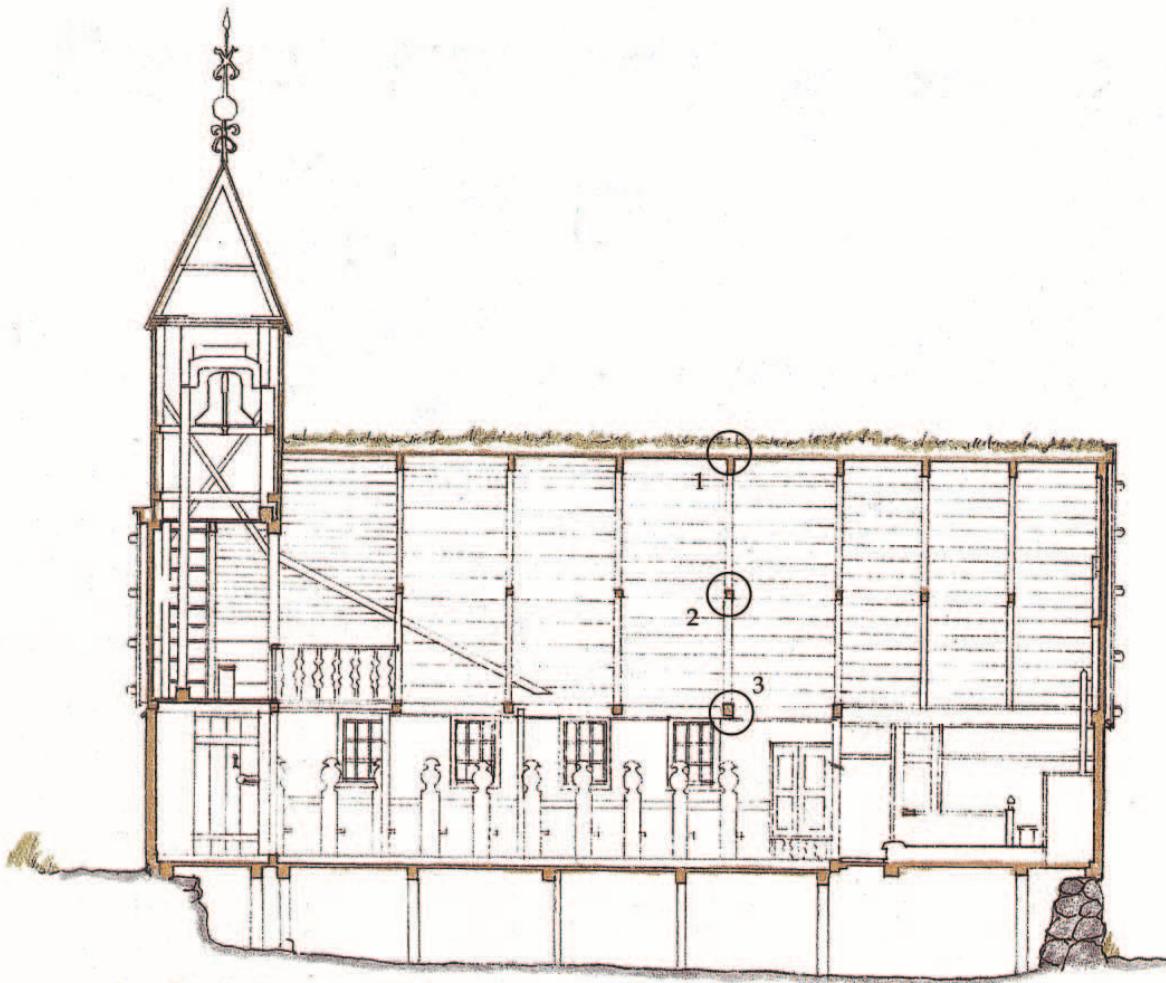
Oyndarfjørður · 1995

Til ber at siga, at bygdin framvegis hevur upp-runadámin yvir sær. Fjoran, í nánd av kirkjuni, er at kalla órord. Inni í Garði, Stórá, Gjögvaráhylur, Áttatíalin, undir Túgvu, Lukkasarjörð og inni í Bakka er alt sloppið undan tí ágangi, sum vanligur er í mongu av gomlu fyrndarbygdunum. Hetta er at frøast um. Eisini tað, at ovari bygdarvegurin liggar væl í lendenum sum ein natúrlig rond uttanum. Nýggju húsini fram við vegnum eru í ovara borð, og tað ger, at heildarmyndin er dámlig

og íheimlig. Húsini í gomlu bygdini eru nútímans-gjörd og kanska broytt, men verður farið fram við skili, tá ið umbygt verður, er bygdini, sum var, lív lagað.

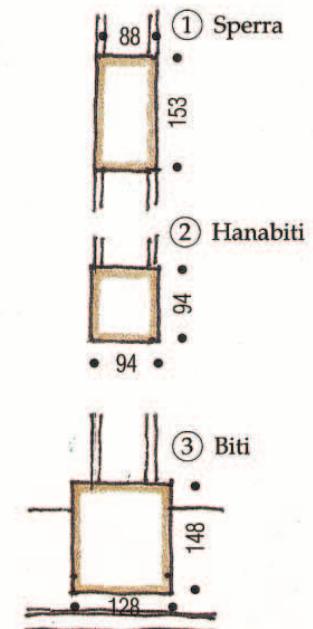
Bert spell, at söguligu bón dahúsini í Garðs-horni og í Tarti ikki eru til longur, og so tað, at Víkahandilin brendi í grund. Av sonnum dýr mentanarvirði, ið fóru fyri skeyti.

Men sjaldsomu og gomlu Høgnesens húsini standa framvegis uppi, og ogn er í teimum.

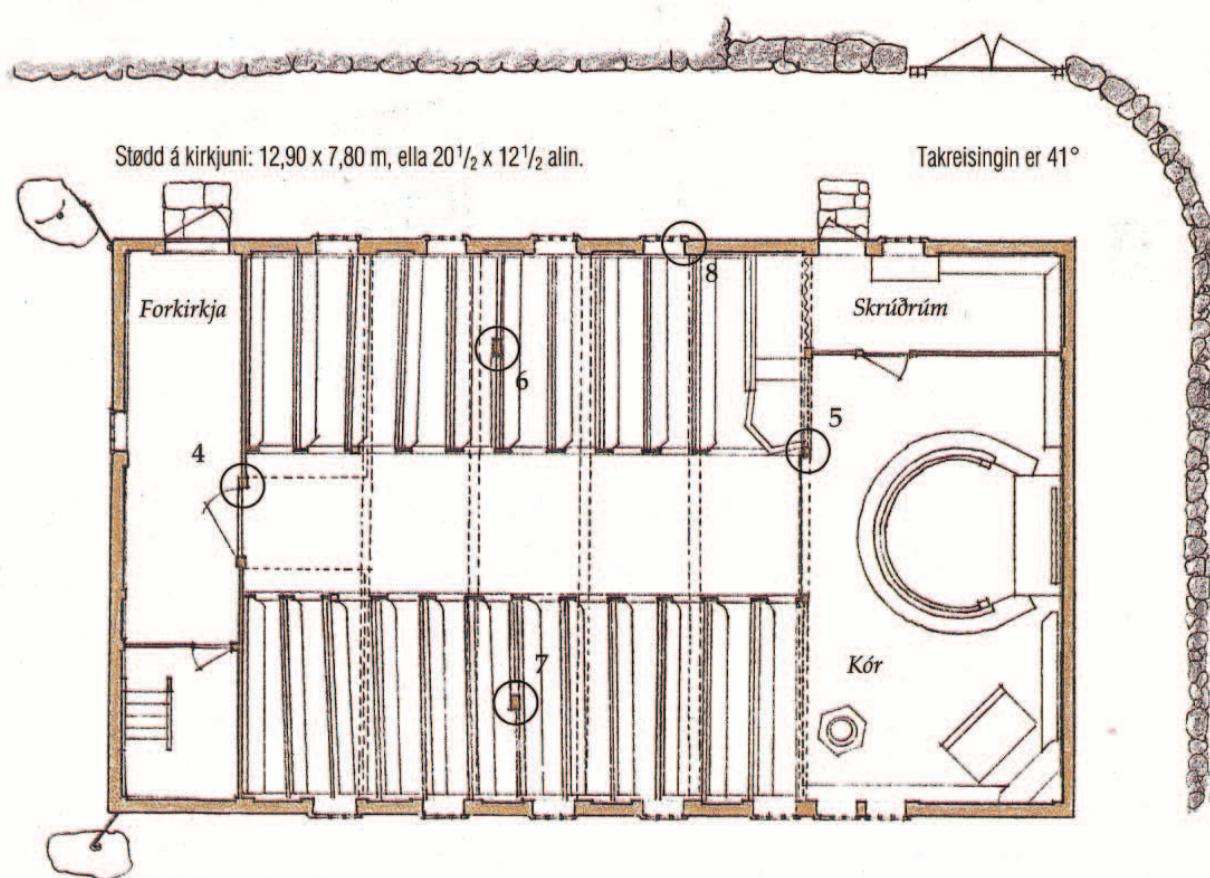

Longdarskurður, mót 1:100

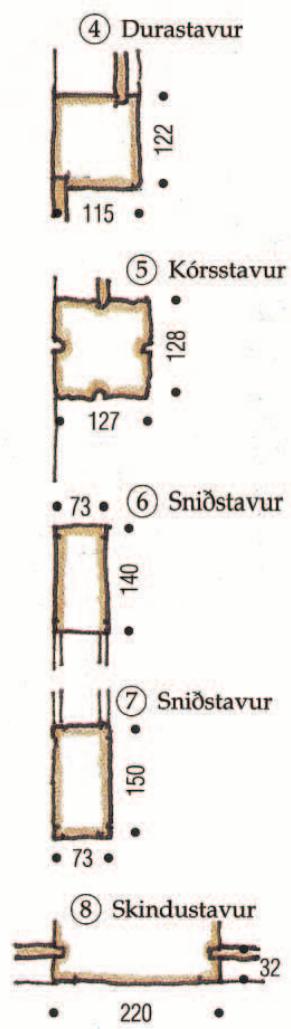
Kirkjan varð í apríl 1969 uppmátað av næmingum frá Arkitektuskólanum í Århus. Flatmynd og skurðir í 1:100 og síðumyndir í 1:150 hevur JPG strikuteknað eftir hesi uppmáting. Óll onnur uppmáting av kirkjuni í 1:20, 1:10 og 1:1 er mátað og teknað av JPG í 1995.

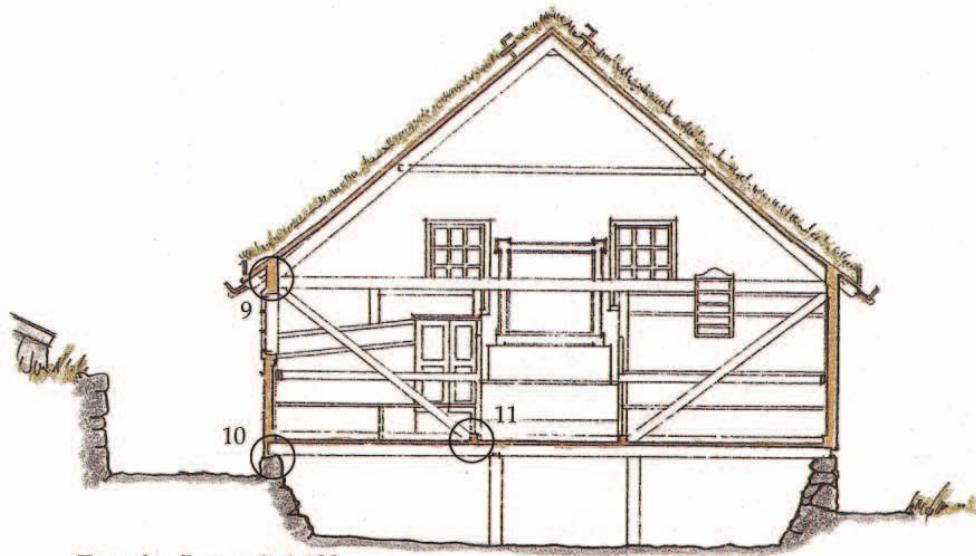
Serskurðir, mót 1:10

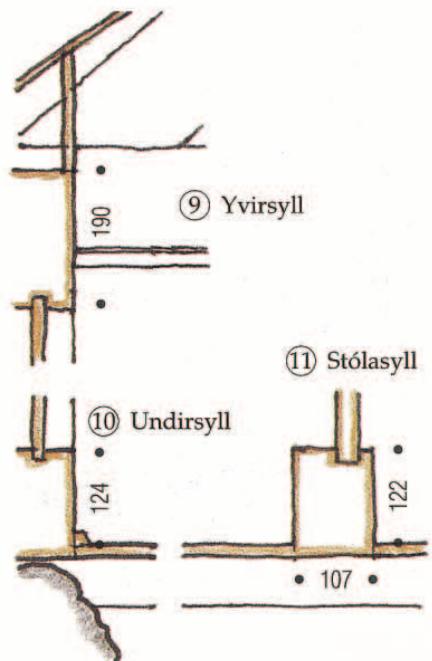
Flatmynd, mót 1:100

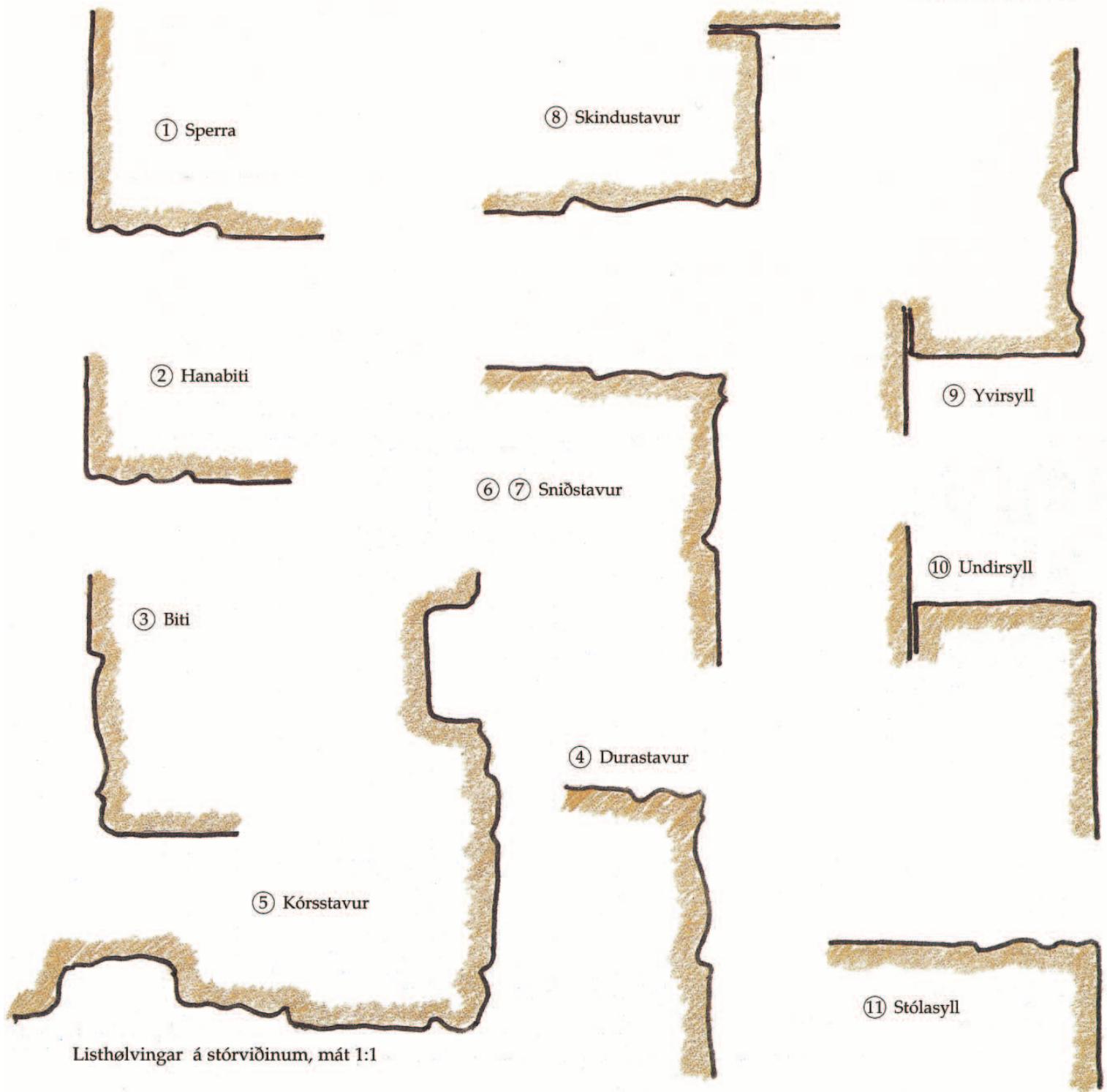
Serskurðir, mót 1:10

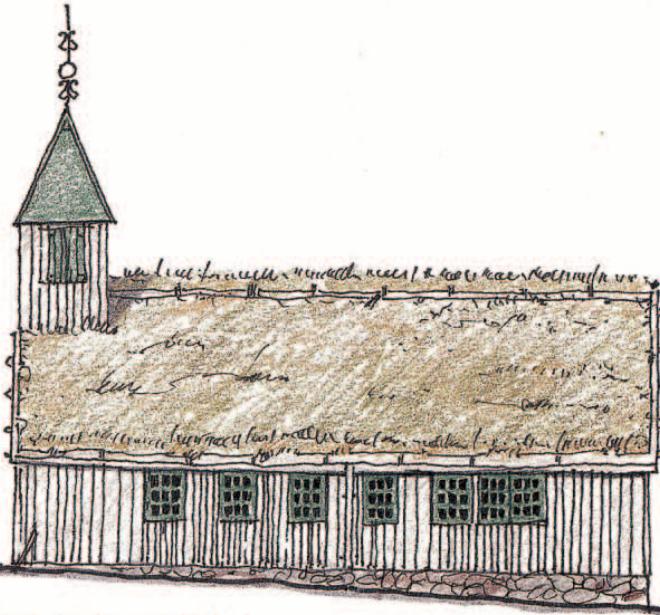
Tvörskurður, mót 1:100

Serskurður, mót 1:10

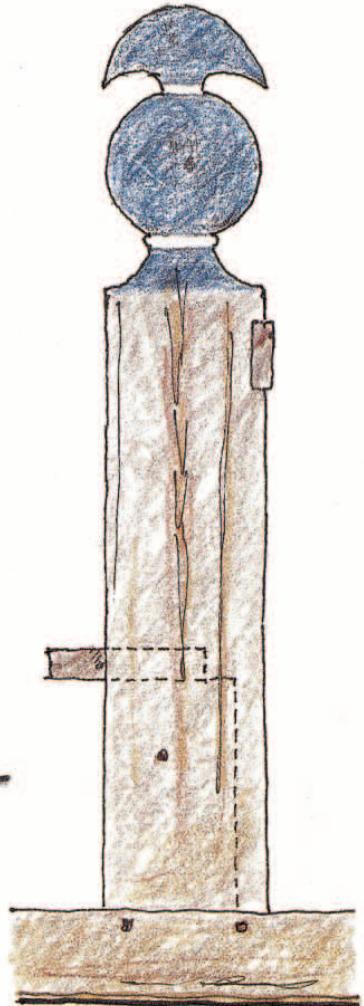

Listhölvingar á stórvíðinum, mót 1:1

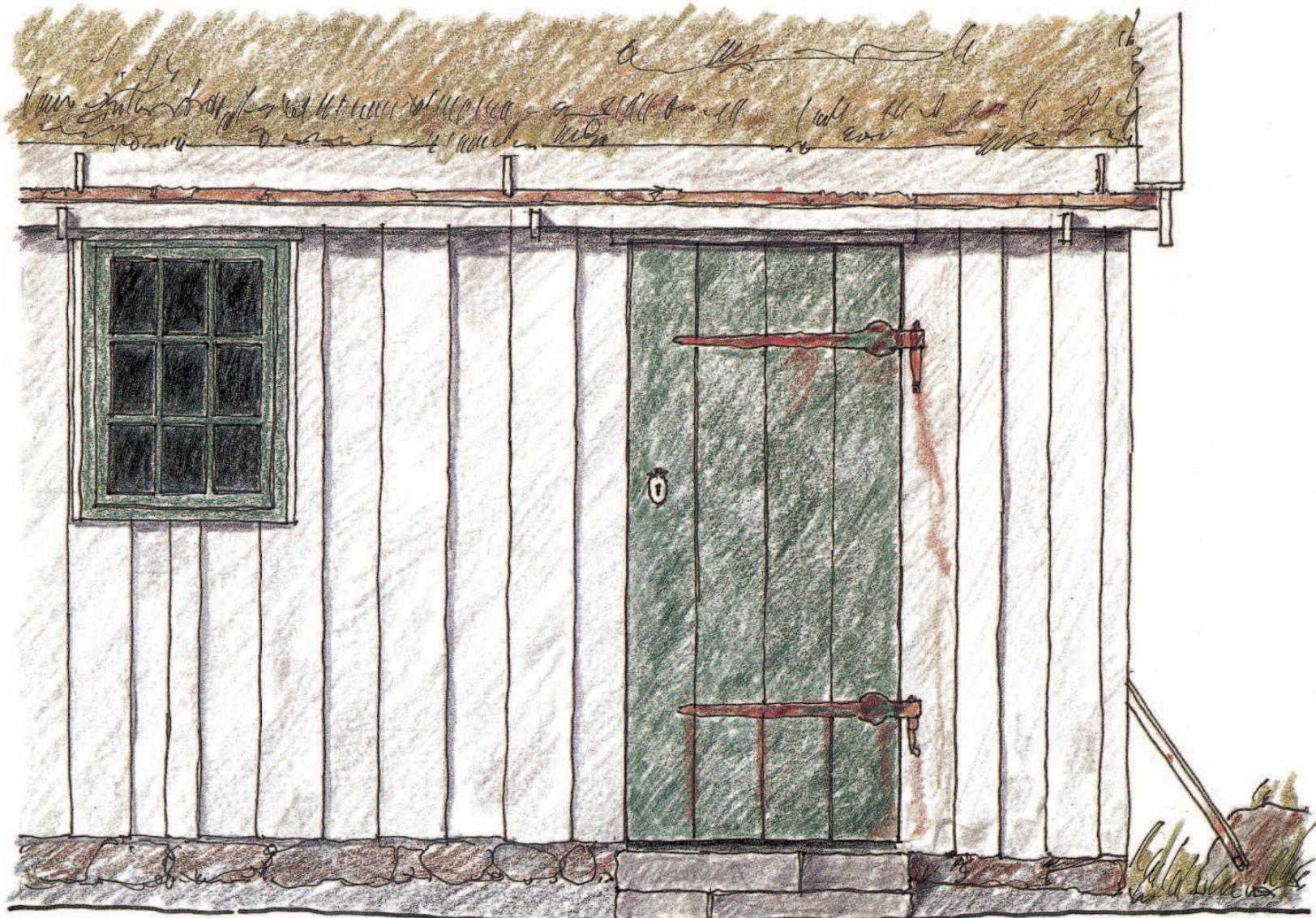

Suðureftir, mót 1:150

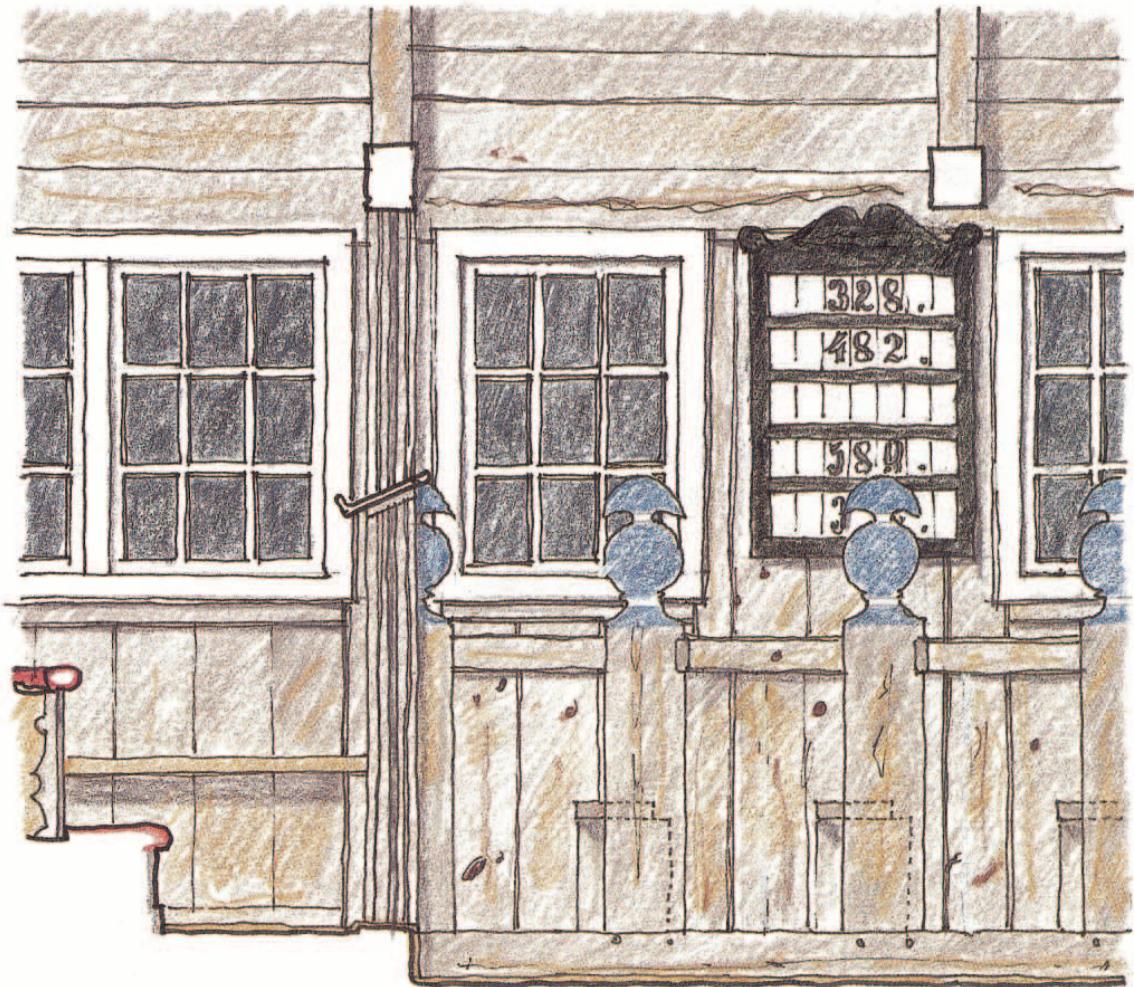
Tá ið nýggj klokka kom í 1947, fekk kirkjan nýtt torn. Tað gamla var væl minni og stóð snarað á tekjuni.

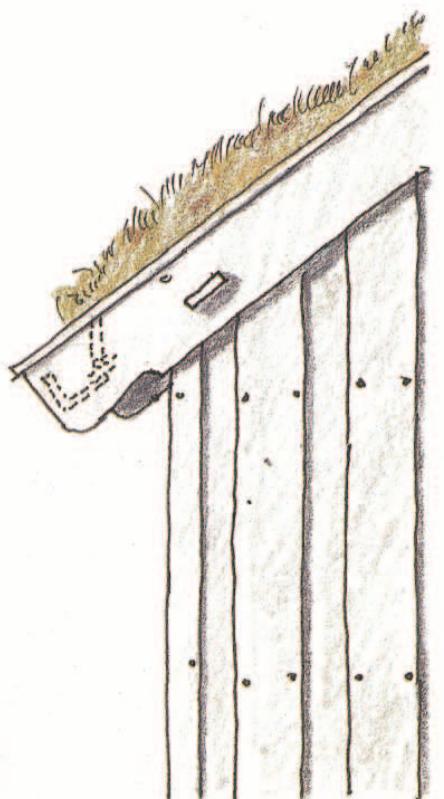
Stólavangi, mót 1:10

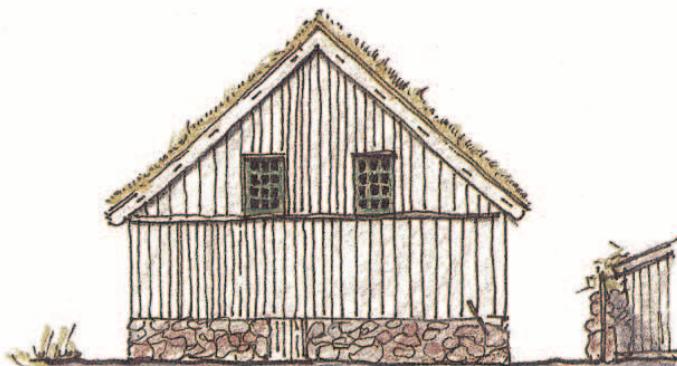
Vindeyga og úthurð á norðursíðuni, mót 1:20

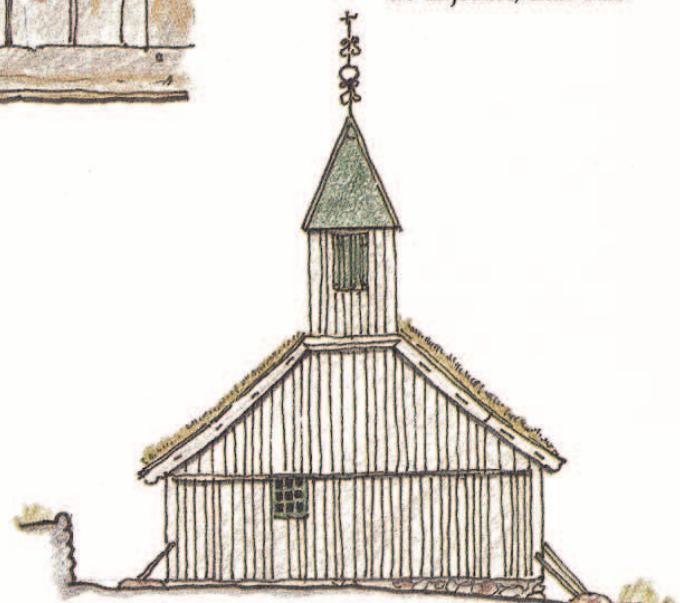
Fremsti partur mannfólkamegin, mót 1:20

Vindskeið og partur
av skjeldri, mót 1:20

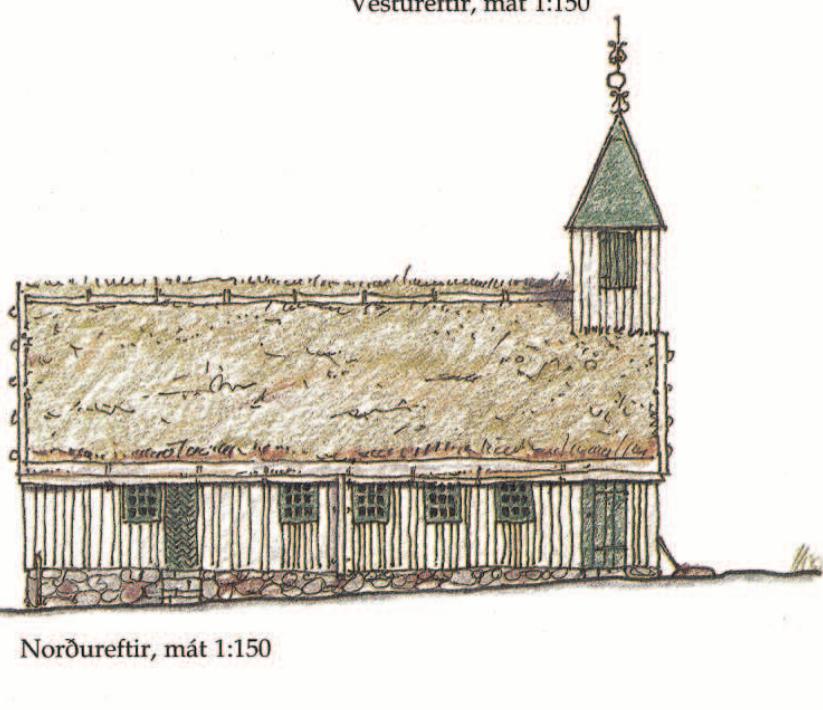
Eystureftir, mót 1:150

Vestureftir, mót 1:150

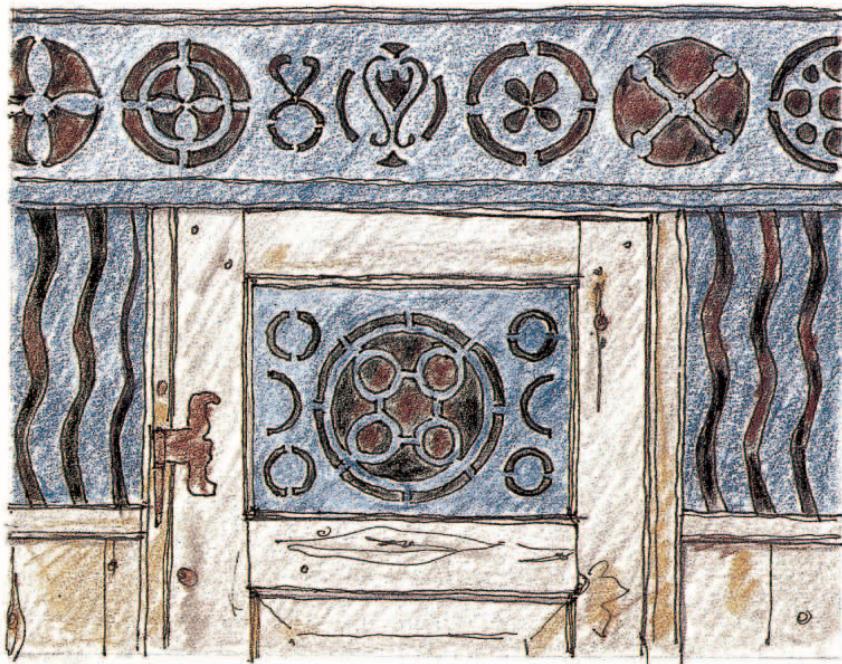
Vindhart er í Oyndarfirði. Neyðugt hevur verið at boltað húsahornini í helluna við serliga sterkum jarnfestum.

Kirkjan var upprunaliga svört, men fekk tíðligi í tíðini gráan lit og hevur nú í mong ár verið hvít við grónum vindeygum, vindskeiðum og torn- tekju.

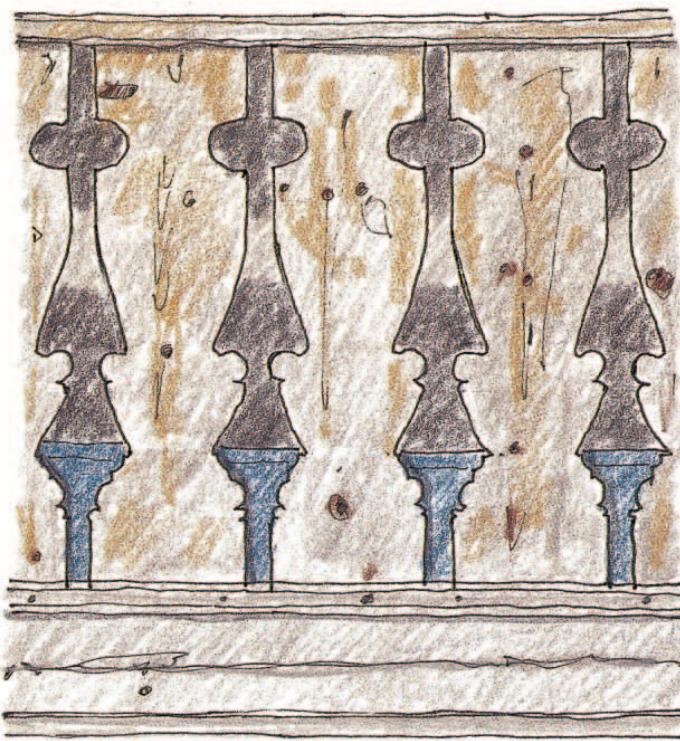
Norðureftir, mót 1:150

Rimarnar mannfólkamegin eru 21 í tali. Tvær ymiskar rimar eru við átta ymiskum ímyndum. Ein rim hevur tó ímynd við fýra smáum hjörtum, har krossmynd skuldi verið. Rimarnar eru 700 mm høgar, 96 mm breiðar og 10-12 mm tjúkkar.

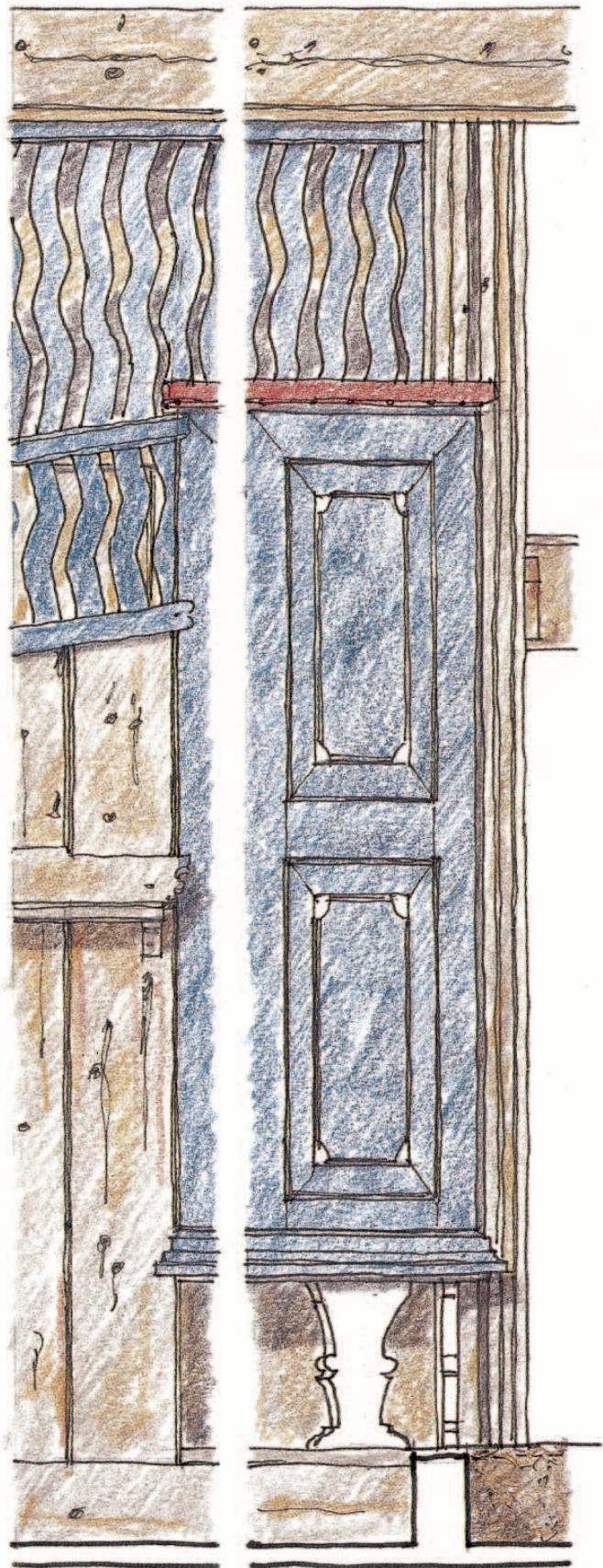

Skrúðrúmshurðin

Meðan skrúðrúmshurðin bert hevur rundleiddar ímyndir, hevur fjölin omanfyri bæði rundar og tekinkendar ímyndir. Í skrúðrúmsveggi, kórsveggi konufólkamegin og veggjaparti við prædikastóli, eru rimarnar skornar í havbylgjumynstri.

Rimar framman á loftinum

Partur av prædikastóli

Tað er undrunarvert, at koboltblái liturin yvirhøvur er komin í kirkjuna. Hann misprýðir ikki innihvørvið í kirkjuni, men heildardámurin verður ein annar enn í hinum kirkjunum.

Oyndarfjarðar kirkja

Bygd 1838

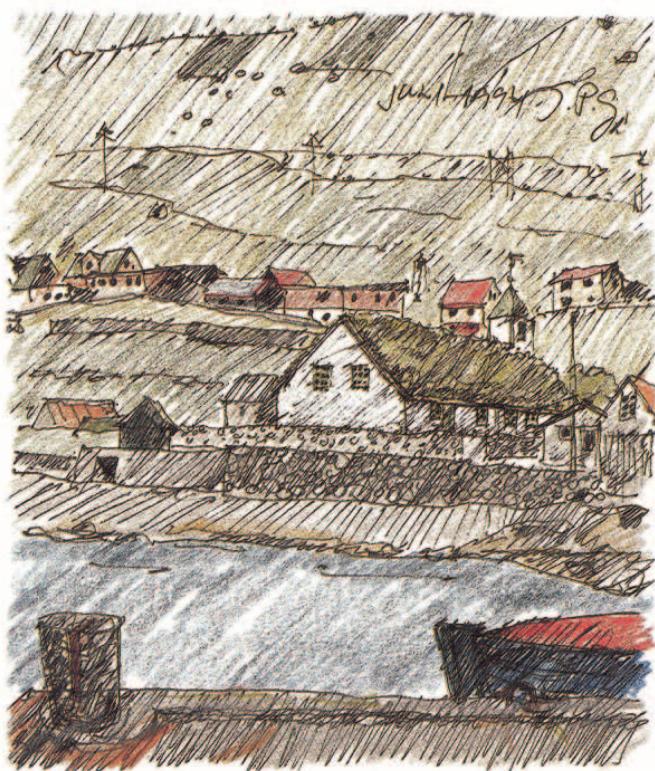
Eftir Jóannes Dalsgaard

Tann, ið kemur til Oyndarfjarðar ella er staddur í bygdini, hevur lætt við at skilja, hví so nógv av okkara listafólkum hava valt sær myndevni úr hesi bygdini og landslagnum kring bygdina. Bygdin er ein vøkur blanding av gomlum og nýggjum. Náttúran her á leiðini er á mangan hátt sermerkt og landslagið kring fjørðin er stórfingið. Her í fyrndarbygdini Oyndarfirði finna vit eisini ein av okkara byggilistaligu dýrgripum, eina av teimum tíggju gomlu timburkirkjunum, ið enn standa uppi.

Vit skulu í hesi grein líta eitt sindur at söguni hjá hesi kirkju. Greinin fer kanska at elva til fleiri spurningar, enn hon gevur svar, tað vil so vera. Tær gomlu timburkirkjurnar goyma nógvar loynidómar av fornfrøðilugum, siðsøguligum, bygglisastøguligum slagi. Hesar kirkjur fara tí eisini í framtíðini at vera eitt áhugavert granskingarevnvi.

Henda grein byggir á rannsóknir av skjalatlfari á Føroya Landsskjulasavni, á Sjællands Landskjulasavni og á frásagnir frá góðum heimildarfólkum, ið eiga tökk fyri beinasemi. Tað hevur tí verri ikki verið möguligt at fara ígjøgnum alt tilfarið í hesum umfari. Tað kunnu tí seinni koma nýggjar og áhugaverdar upplýsingar undan kavi um eitt nú umvælingar og broytingar. Tað er heldur ikki gjørligt at viðgera teir mongu og áhugaverdu spurningar, ið knýta seg at teimum kirkjum, ið hava verið frammanundan hesari, sum nú stendur í Oyndarfirði. Tað er heldur ikki möguligt her at umróða allar teir spurningar, ið kunnu setast í samband við núverandi kirkju.

Tann 25. mai 1837 var gamla kirkjan í Oyndarfirði sýnd og sýnismenninir funnu »*ved denne kirke ikke så store mangler, at den jo kan stå uden udbedringer, indtil den ad åre kan være nedreven og af ny op-*

Kirkjan sædd av havnarlagnum

ført, hvilket behøves, da den er meget for liden til menigheden.« Oyndarfjørður var eins og nógvar aðrar bygdir í Føroyum farin at vaksa. Í 1838 búðu 102 fólk í Oyndarfirði – til samanberingar kann verða nevnt, at í 1801 búðu 75 fólk á plássinum. Tiðirnar voru batnaðar, nýggj jørð varð løgd undir haka og útróðurin var vorðin ein týðandi vinna, ið gav möguleikar fyri nýggjum búreisingum.

Við menningini av útróðrinum, lættari atgongd til dyrkilendi og við samfelagsgongdini sum heild voru fortreytirnar fyri storri og prýðiligi almennum bygningum til staðar, longu tá fríhandilin kom og av álvara loysti upp fyri eini nýggjari tíð, har fiskivinnan og ikki jarðarbrúkið var búskaparliga áliðið. Henda menning gav storri innertokur til samfelagið sum heild og gav eitt nú

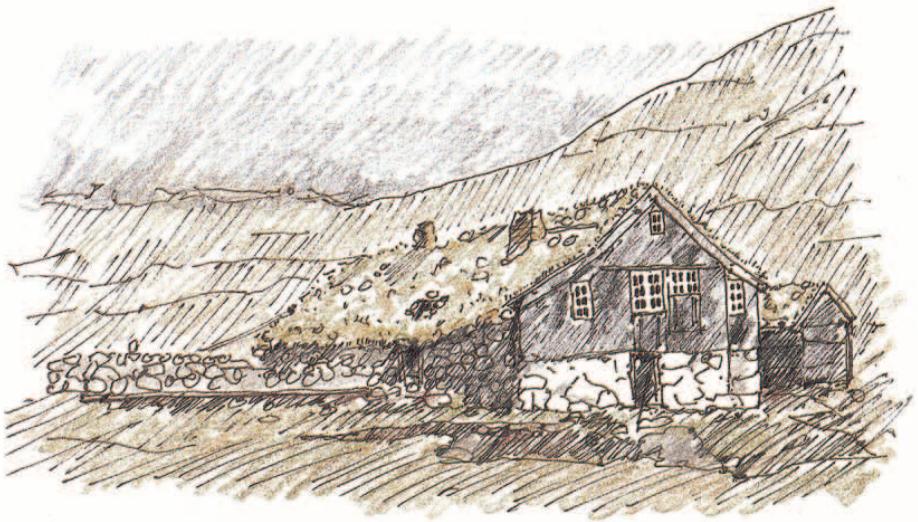
kirkjunum stórra inntókur. Tað er í hesum sambandi áhugavert, at minni enn so allar kirkjur um hetta mundið vórðu bygdar, tí tann gamla kirkjan var illa farin, men líka so ofta við tí grundgeving, at hon var vorðin ov lítil. Tað eru tí góðar grundir til at síggja ta kirkju-bygging, ið fór fram í 1830-40 árunum í hesum baksýni.

Eins og hinar gomlu timburkirkjurnar úr fyrru helvt av 19. øld er Oyndarfjarðar kirkja eitt vakurt dømi um tað höga stöðið, kirkjuliga byggilistin hevði ment seg til í Føroyum eftir aldamótið 1800. Hetta er ein áhugaverd byggilist, ið partvis tykist at hava rötur aftur til gamlan føroyskan kirkjubyggisið, til okkara næstu grannar og hevir samband við nýggjan byggisið, ið kom uttanefrir. Útlendska árinið á føroyskan byggisið um hetta mundið sást á nýggjum, prýðiligidum húsum. Men sambandið við útheimin sæst eisini av, at fleiri ungar føroyingar og í hvussu so er fýra av teimum, ið vóru við at smiða gomlu timburkirkjurnar, høvdu lært handverk í Danmark. Sostatt kunnu gomlu timburkirkjurnar síggjast sum eitt lið í einari drúgvári kirkjubyggisøkuligari og byggilistaligari menning.

Lítið er at síggja á prenti um upprunan til júst tað snið og teymát, ið hesar kirkjurnar hava, men tað er ikki óhugsandi, at nágreiniligar skjala- og fornfrødirannsóknir høvdu avdúkað, at ávíasar forskriftir um støddir og snið vóru ásettav myndugleikunum.

Kirkjan – umhvørvið og sögan

Oyndarfjarðar kirkja er í høvuðsheitinum lík hinum gomlu timburkirkjunum, men skilir seg kortini burturúr, við at hon uttan er hvít við grønum úthurðum og grønum listum um vindeyguni. Men av gomlum kirkjuroknaskapum sæst, at hon upprunaliga hevir havt svartar tjørubræddar útveggir. Vit skulu venda aftur til litirnar seinni. Eisini byggitøknliga er ymiskt, ið brýtur frá. Men heild-

Bónkahúsini í Tarti, sum ikki eru til meira

arávirkanin er tann sama: ein kensla av einfaldum vakurleika og samljóði. Inni í kirkjuni fært tú, sum Sverri Dahl, sóli, tekur til í grein um hesar kirkjur, eina sanna kenslu av, at hetta er *kirkjan, halgidómurin*. Sum kirkjulig byggilist eru timburkirkjurnar sostatt framúr væleydnaðar og tað er neyvan av tilvild. Ein kann tí ikki annað enn taka undir við Sverra, tá ið hann í somu grein sigur, at »*tú fært ta djúpastu virðing fyri teimum handverkarum, sum vóru færir fyri at reisa og prýða hesi smáu Gudshús við tillikum kunnleika og skili.*«

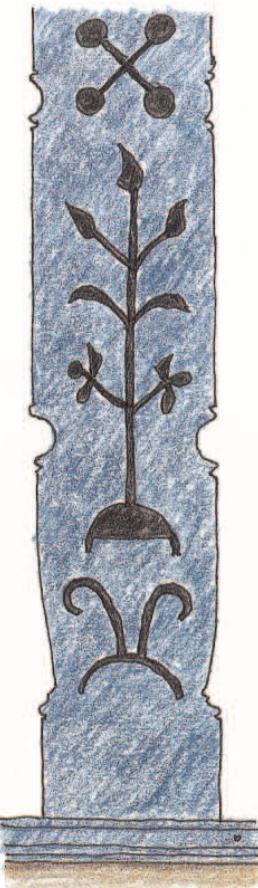
Henda kensla er sterkt í Oyndarfjarðar kirkju. Kanska er tað tí, at ein serstakur friður er yvir kirkjuni. Kanska kemur hetta eisini av umhvørvinum, har kirkjan stendur í gamla býlinginum Sjóvartúni dygst við sjógvini og av tí sermerkta lýsi, ið eyðkennir Oyndarfjørð. Her er lítið, sum órógvar, eingin gangur frá ferðslu. Á sumri hoyrist at kalla bert suðið frá havinum og tutlið frá Kirkjugarðsánni sunnan fyri kirkjuna – á vetri hoyrast stundum brimgangur og áardun, men hesi ljóð eru eldri enn kirkjan og hava ljóðað frá tíðarinnar morgni. Tey eiga heimarætt her. Vist hoyrast onnur ljóð kring kirkjuna á landi og sjógví, men øll eru fjálg og heimlig bygdaljóð, sum prógva, at enn er lív í bygdini uttan um kirkjuna. Í hesum blíða umhvørvi hvílir kirkjan trygt í sjálvum sær og trygt í gamla býlinginum.

Sum longu nevnt var kirkjan undan hesari kirkjuni vorðin ov lítil og kirkjufólkið strongdi á at fáa nýggja kirkju. Myndugleikarnir eftirlíkaðu fólknum og gjört varð av, at nýggj kirkja skuldi byggjast í Oyndarfirði. Tann 8. apríl var gamla kirkjan eftir boðum frá Føroya Amti seld á uppbodi á Eysturoyar vårtungi. Treytirnar vóru, at kirkjan skuldi verða tikan niður áðrenn 1. juni 1838, og kirkjan varð seld fyri 135 ríkisdálar.

Longu áður enn gamla kirkjan var tikan niður, varð farið undir at fyrireika arbeidið upp á nýggju kirkjuna. Viður og annað tilfar varð bílagt í Kgl. handlinum, og vindeyguni vóru longu liðug í mars mánaði 1838. Men ætlanin fekk óvæntaðar byrjanartrupulleikar, ið gjørdu, at byrjað varðnakad væl seinni enn ætlað. Upprunaliga var ætlanin, at Jákup Berentsen, timburmaður og jarnsmiður í Havn, skuldi standa fyri arbeiðinum, men tann 11. juni 1838 skrivar presturin á Nesi, Garde, til amtmannin Pløyen: »At jeg i håb om, at det måtte finde Deres højvelbaarenheds Bifald, har, da Jacob Berentsen af Thorshavn, med hvem der var indgået accord derom, har efter foregvende med Deres højvelbaarenheds tilladelse frasagt sig bestyrelsen af Andefjord kirkes bygning, anmodet David Petersen af Strænder, der er en ligeså dygtig tømmermand, til at træde i dennes sted og at han i dette øjemed allerede har indfundet sig i Andefjord, skulde jeg ikke undlade hermed tjenstligt at meddele Dem.« Jákup fekk sostatt forfall av einihvørji orsøk, og tað gjørðist tí neyðugt at finna annan man at standa fyri arbeiðinum.

Nýggja kirkjan skuldi eftir ætlan standa á sama staði, sum gamla kirkjan hevði staðið. Men tann 24. juni er enn ikki byrjað at grava út fyri nýggju kirkjuni. Henda dagin er sóknarpresturin Garde staddur í Oyndarfirði og hann skrivar amtmanninum bræv, har hann greiðir frá, at av tí at nýggja kirkjan er bæði longri og breiðari enn tann gamla kirkjan, er neyðugt við storri byggigrund. Men hetta ber ikki til, utan »at et Joen i Joensen i Billeslove tilhørende fæhus borttages, da grunden ikke kan lægges, før dette er sket.« Men nýggja kirkjan kemur eisini at standa so nær einum sornhúsi hjá Jógvani

Rim við lívstræi í
Oyndarfjarðar kirkju

Olsen, at nóg illa verður gongt millum kirkjuna og sodnhúsið. Hetta heldur Garde í sjálvum sær vera óheppið, men hann vísir eisini til eldsvandan frá sornhúsínum og heldur fyri, at »dets nærværd ved kirken synes næsten farligt«. Garde heitir tí á amtmannin sum skjótast at geva boð um, at húsini eiga at verða flutt, »da hele arbejdet med kirken må hvile indtil disse (boðini) ankommer«. Boðini koma frá amtmanninum og bygdarmenninir fóru undir at taka úthúsini niður og flyta tey. Síðani fóru teir undir at taka burtur gomlu kirkjugrundina og laða nýggja.

Tað er ein áhugaverdur spurningur, hvønn veg vaksið er um kirkjugrundina. Tað er ikki sannlíkt, at gamla kirkjan hevur staðið sunnari, altso nærrí ánni, enn kirkjan stendur í dag, tí hús hava ikki staðið millum gomlu kirkjuna og Kirkjugarðsánna. Tað er heldur einki, ið bendir á, at gamla kirkjan hevur staðið nærrí sjóvarmálanum. Tað er tí alt, sum bendir á, at nýggja kirkjugrundin kom at

Vesturskjkjoldurin. Nýggja tornið kom í 1947. Hitt gamla tornið varð snarað í mun til mönuna og væl minni.

rökka um alla ta gomlu grundina, samstundis sum vaksið varð um hana norðureftir og vestureftir. Henda áskoðan er grundað á, at skjølini og munnligar heimildir upplýsa, at úthúsini, ið voru flutt, stóðu beint norðan fyri (heimanfyri) gomlu kirkjuna og javnfjar við hana. Tað er ikki óhugsandi, at vit kundu sæð farvegin eftir gomlu kirkjuni og möguliga kirkjum undan henni undir verandi kirkju, um farið varð undir fornfrøðiligar rannsóknir undir núverandi kirkju.

Arbeiðið byrjaði 1. juli og alt tað fyrireikandi arbeidið, so sum at grava út, at taka úthúsini niður og byggja tey uppaftur á øðrum støðum og laða grundina til nýggju kirkjuna gjørdu bygdamennir í Oyndarfjordi og Elduvík sum pliktarbeiði eftir gomlum siði.

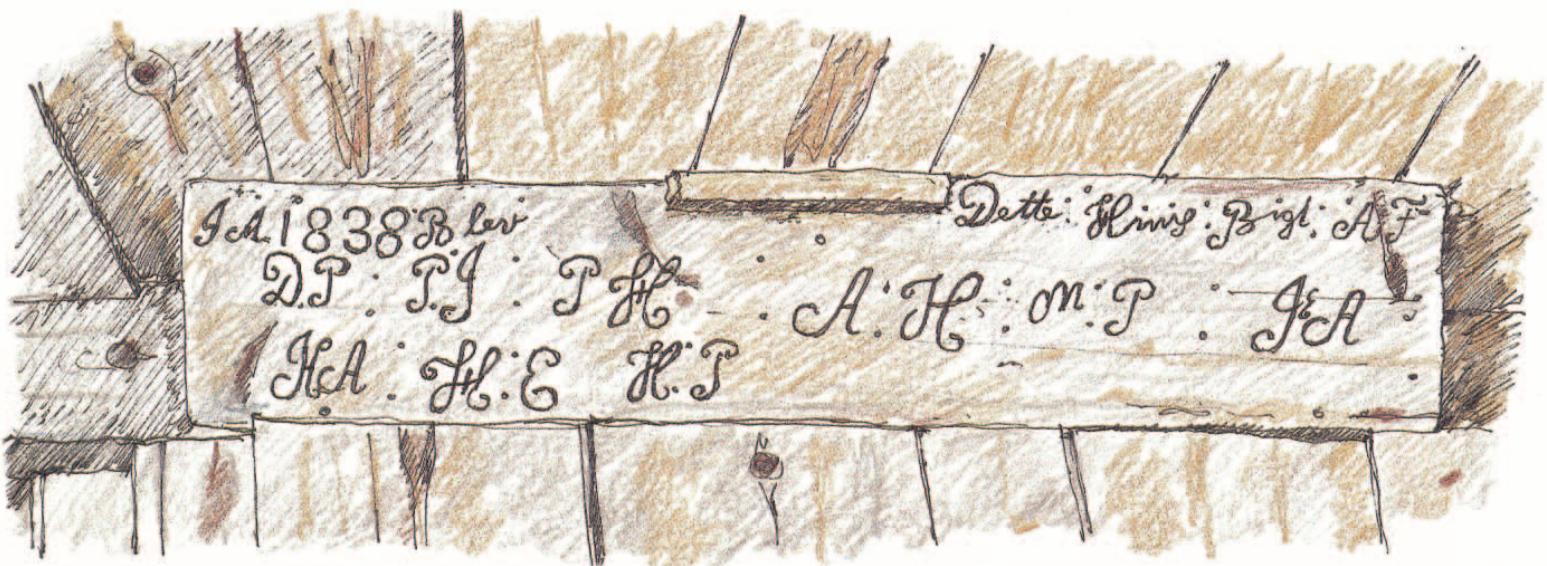
Síðan varð farið undir timburarbeiðið, og hetta

arbeiðið varð eins og snikkaraarbeiðið og jarnsmíðið gjört sum lont arbeidi av fakmonnum við hjálparmonnum. Arbeiðið gekk skjótt, og longu tann 18. august boðar Garde, prestur, amtmanninum frá, at arbeidið er liðugt, og tann 24. august boðar prósturin, Struer, amtmanninum frá, at vígslan er ásett at verða 12. sunnudag eftir Trinitatis, 2. september 1838. Tann 16. oktober varð Kvívíkar kirkja vígd, so stutt var ímillum báðar kirkjur.

Smiðirnir

Eins og síður var við øðrum kirkjubyggingum um sama mundið, skóru smiðirnir forbókstavir sínar í eina fjöl og settu hana yvir dyrnum í forkirkjuni inn í skipið, men ikki allir, ið hava havt við byggiarbeiðið at gera, verða nevndir á navnafjolini í for-kirkjuni. Hvørjir voru so teir menn, ið bygdu hesa vökru kirkju? Sambært byggiroknskapinum frá 1838, ið eisini vísl, hvussu leingi hvør maður arbætti, voru smiðirnir, ið gjørdu timburarbeiði og jarnsmíð, hesir:

David Petersen, føddur 1801 í Kollafirði og deyður á Strondum 23.03.1883. Foreldur hansara voru Peder Danielsen úr Jósanstovu í Hesti og Sússanna Olufsdatter úr Garði á Eiði og voru tey uppsitarafólk á Miðgerði. David hevði konu av Sundi og hon æt Anna Jacobsdatter, f. 1808. Tey búsettust á Strondum, har David var traðarmaður, timburmaður og jarnsmíður. David fór til Keypmannahavnar í mai 1832 at útbúgva seg meira innan síni fak, timbursmíð og jarnsmíð. Í passimum, dagfest 16. mai 1832, verður hann lýstur sum "middelmaadig af vækst og bygning, lyse haar, blaa øjne". David var góður handverkari; umframta at standa fyri arbeiðinum við Oyndarfjarðar kirkju, var hann við, sum formaður, at smiða Kaldbaks kirkju 1835, Nes kirkju 1843, har hann eisini var formaður og Funnings kirkju 1847. David tókst eisini við jarnsmíð. Hann smiðaði spírið og smiðaði annars saman við Peturi Isaksen, ið var jarnsmíður, ymiskt annað, eitt nú klinkurnar og jörnini, ið festu kirkjuna í klettin. David Pedersen fekk

Navnabrettið omanfyri hurðina í forkirkjuni við forbókstavunum á smiðunum. D.P. er David Petersen, sum var formaður.

56 skillingar í formansløn um dagin, meðan hinir fingu 44 skillingar – einstakir, helst hjálparmenninir, fingu 32 skillingar í løn um dagin. Timburarbæidið fevndi ikki bert um alt vanligt timburarbeiði, men eisini um stólar, altar, altarring, fótskør, prædikastól, doypifunt, tað vakurt prýdda skilarúmið millum kór og skrúðrum og tann vakurt skrýdda kórsveggin.

Poul Haraldsen, Poul í Tarti, var føddur í 1793 og doyði 3. mars 1871. Foreldrini voru Malena Poulsdatter f. 1766 og Harald Andersen, f. 1748 í Vík. Hann giftist 1819 við Elsebeth Pedersdatter f. 1794 í Stórustovu í Oyndarfirði. Poul festi í Tarti 22. nov. 1821 og bónkahúsini vórðu rópt Haraldstova og voru tey áfost við Stórustovu. Poul bygdi stásilg hús innan fyri ánná í Tartabønum. Hann var deknur og kirkjuverji og hjá honum helt prestur til. Av tí at Poul var kirkjuverji, hevði hann nógv at gera við byggingina av nýggju kirkjuni, og hann var maðurin, myndugleikarnir vendu sær til við öllum spurningum í sambandi við byggingina. Meira um Poul í Tarti undir frásøgnini um lutir í kirkjuni.

Andreas Haraldsen, f. 1799 og bróðir Poul í Tarti. Hann giftist í 1825 við Mariane Pedersdatter f. 1802 í Stórustovu. Tey búsettust í Funningi og

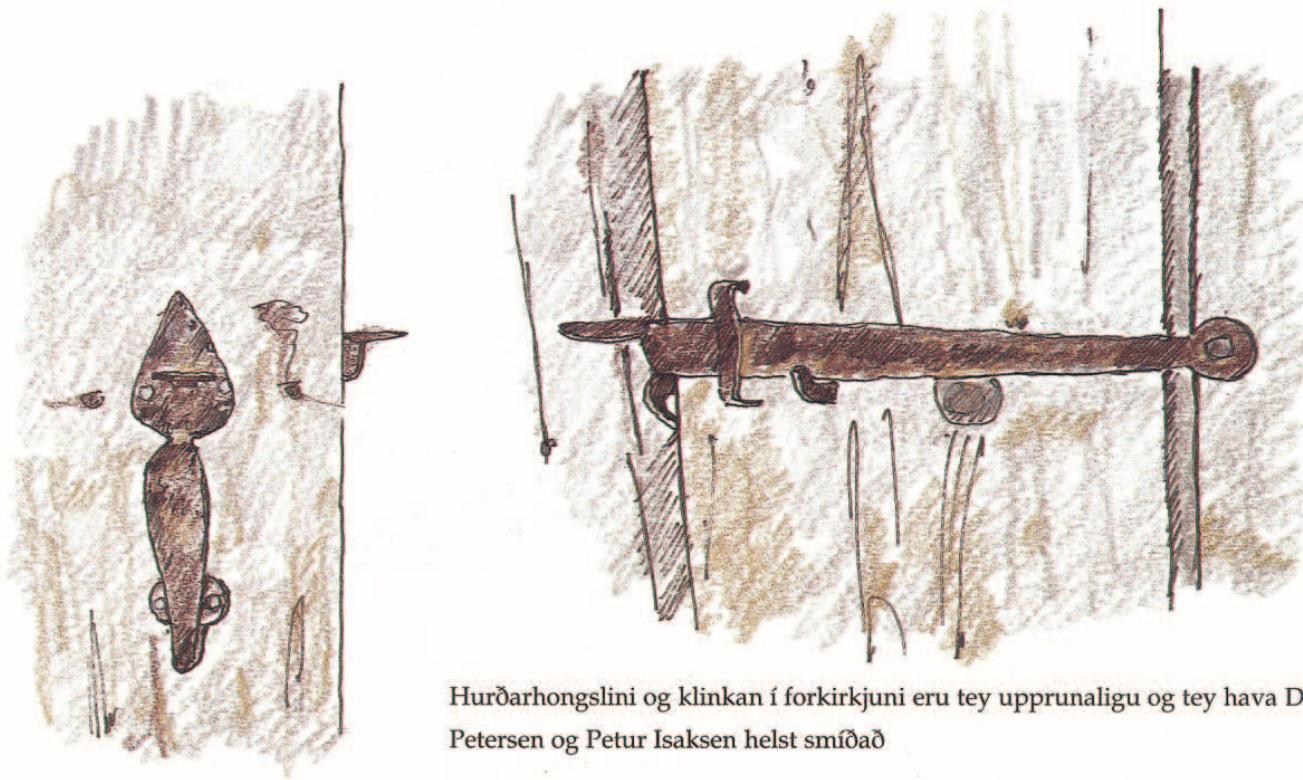
fingu sjey börn. Andreas Haraldsen doyði í góðum árum. Hann hevði verið á handilsferð í Klaksvík, men tá báturin skuldi leggja at aftur í Funningi, var brim. Hetta var bartalsmessunátt 1845. So illa vildi til, at ein kona, sum var við á bátinum, druknaði, og Andreas fekk deyðamein. Hann doyði tveir dagar eftir hendingina, 26. august 1845.

Harald Poulsen, f. 29. febr. 1820, deyður 14. sept. 1890, var sonur Poul í Tarti og festi tann 30. mars 1850. Hann var tvær reisir giftur – fyrru ferð við Siggu Malenu Klein f. 1827 við Gjógv og aðru ferð við Annu Mariu Anthoniusdatter f. 1823 í Elduvík.

Johannes Antoniusen, f. 1814 í Oyndarfirði. Hann var bátasmiður. Hann var giftur við Maren Høgnedatter úr Anfinsstovu. Tey búsettust á Brúnni í Elduvík og áttu eina dóttur. Johannes doyði 5. juli 1880.

Peder Isaksen, f. 1783 í Oyndarfirði, d. 22. juni 1857. Foreldrini voru Isak Byrgersen og Malene Pedersdatter við Lið. Petur var giftur við Maren Hansdatter av Skála. Hann var jarnsmiður og gjørdi ymiskt jarnsmið í kirkjuni, eitt nú klinkur og stálfestini uttan, saman við Davidi. Enn sæst farvegur eftir upprunaligu festunum.

Jacob Andreasen (við hvort skrivaður Andersen)

Hurðarhongslini og klinkan í forkirkjuni eru tey upprunaligu og tey hava David Petersen og Petur Isaksen helst smíðað

f. 1811 úti á Mýruni í Syðrugøtu. Foreldur hansara voru Andreas Jacobsen, smiður og timburmaður og Malena Joensdatter úr Syðrugøtu. Jákup var bæði jarnsmiður, timburmaður og bátasmiður. Eisini synir hansara gjördust smiðir eins og forfedrar Jákups. Umframt at smíða Oyndarfjarðar kirkju var Jákup við til at smíða kirkjurnar í Norðragøtu 1833, Sjóvar kirkju á Strondum 1834 og Funnings kirkju 1847. Hann doyði 16. juni 1886.

Heine Eriksen, f. 1815 í Oyndarfirði og deyður 17. juni 1877. Foreldur hansara voru Erik Samuel森 úr Dali í Sandoy og Anna Heinedatter av Breyt í Oyndarfirði. Heini var giftur við Andreu Charlottu Joensdatter av Toftum. Eftirkomarar teirra fingu eftirnavnið Dahl.

Michel Pedersen, Mikkjal hjá Peri, f. 1804 í Oyndarfirði og deyður 10. februar 1886. Foreldrini voru Peder Pedersen úr Stórustovu í Oyndarfirði og Christina Michelsdatter úr Niðristovu í Leirvík. Tey búsettust í Elduvík. Mikkjal hjá Peri, sum hann nevndist, hevði konu úr Uppistovu í Leirvík, Maren Olesdatter, æt hon, og tey búsettust eisini í Elduvík.

N.C. Winther, snikkari, Tórshavn f. 1775 og deyður 11. mars 1863, gjørði öll vindeyguni uttan eitt lítið vindeyga í vestara enda. Hetta gjørði Pou

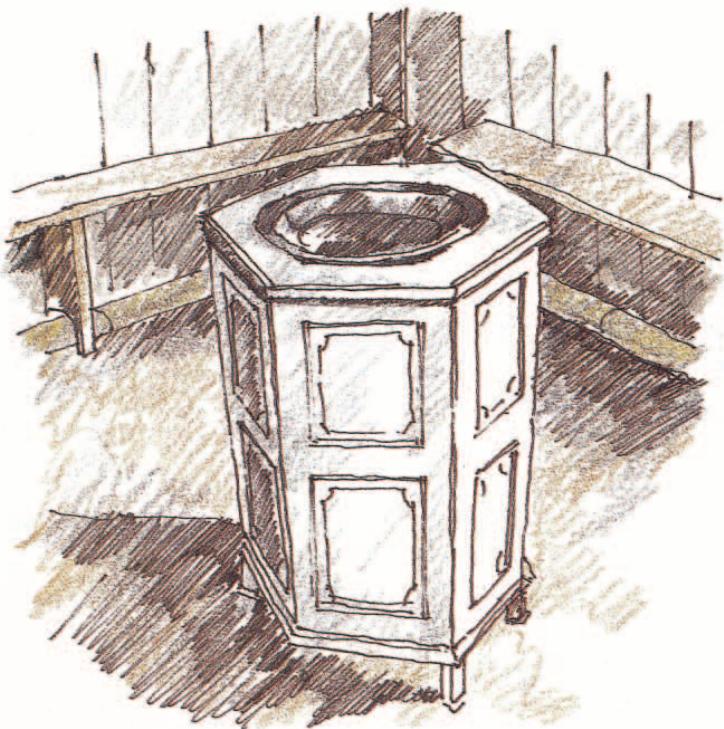
í Tarti. Rútaglasið, ið nýtt varð til vindeyguni, er umrøtt í roknskapinum sum »*tre skiver finskt glas*«. N.C. Winther gjørði vindeyguni í fleiri øðrum kirkjum, eitt nú Kaldbaks kirkju 1835 og Sands kirkju 1838.

Jacob Berentsen, Tórshavn, f. 1789 og deyður 24. apríl 1853 smíðaði úthurðarlásið, ið enn er til og hongsl til allar hurðar. Hongslini á öllum hurðum innan eru enn á hurðunum. Sum fleiri av sínum starvsbrøðrum var Jákup bæði timburmaður og jarnsmiður. Hann var eisini við at smíða Sjóvar kirkju á Strondum 1834 og Kaldbaks kirkju 1835. Jákup var giftur við Siggu Mariu, skrivað Sigge Marie Joensdatter, og tey áttu trý börn. Meira verður sagt um Jákup í greinini um Kaldbaks kirkju.

Tríggir mans arbeiddu heilt stutt upp á kirkjuna. Teir voru Hans Zachariasen, Skálabotni, ein dag, Frederik Abrahamsen, Strondum, tveir dagar og Thomas Joensen, Skála, tveir dagar.

Kirkjan innan

Altarið varð upprunaliga eins og nú klætt við reyðum klæði. Tromirnar á prædikastólunum og altarringin voru eisini klæddar við reyðum klæði og prýddar við messingseymi, gyltum snórum og

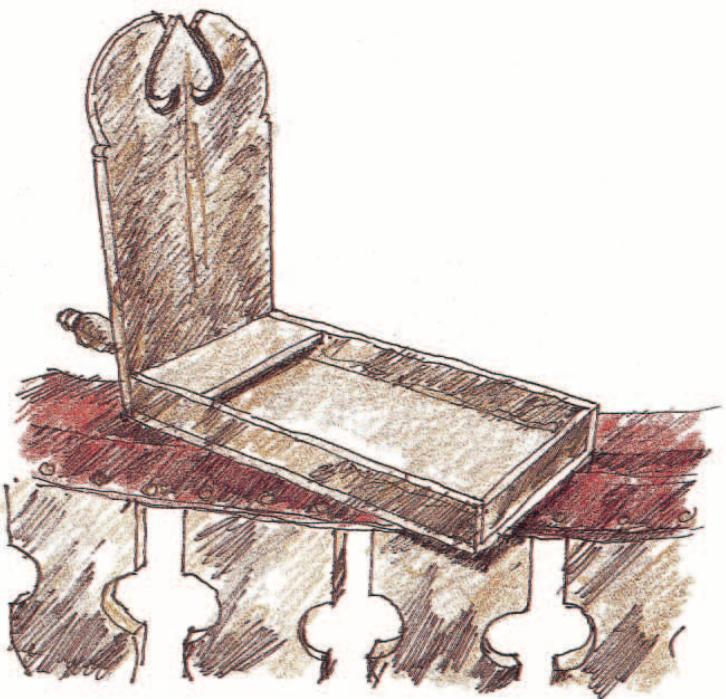

Doypifunturin er frá 1837, dópsfatið var tá til í kirkjuni

frynum. Hetta arbeiðið gjørði David Pedersen saman við tveimum ónevndum hjálparmonnum. Ivaleyst hevur fótskóerin framman fyri altarringinum eisini verið klødd við reyðum klæði um sama mundið, hóast hon ikki er nevnd fyri seg í skjölunum.

Oyndarfjarðar kirkja hevur eins og hinar timburkirkjurnar skilarúm millum skip og kór. Konufólkamegin er eingin kósrveggur, men bert eitt lágt bylgjut rimaverk innanvert præ dikastólin og eftir træverkinum til præ dikastólin (sí tekñ.).

Mannfólkamegin er skilarúm gjört úr rínum, ið eru skornar ella sagaðar út. Rimarnar mynda skilarúmið í erva, meðan heilt er í neðra. Útskeringarnar ella skurðmyndirnar eru skipaðar soleiðis, at tríggjar fylgjandi rimar eru við ymiskum myndum, síðan eru aftur tríggjar rimar við somu myndum o.s.fr. Myndirnar minna við fyrsta eygnabré um myndirnar, sum vit finna í hesum ættarliði av kirkjum, men fer ein at kanna eftir, eru frávik frá kirkju til kirkju. Fyri tað fyrsta hava rimarnar sjálvar ymisk snið – ikki bert í kórsveggjum men í træverki sum heild. Fyri tað annað er í Oyndarfjarðar kirkju eitt nú listin í kórsbitanum,

Talvan til tey fátæku er frá 1838

sum rimarnar eru festar í, rættliga breiður og ríkt skrýddur við prýðilugum og livandi motivum. Sjálvur formurin við tí breiða listanum minnir um somu skurðlist í Kaldbaks kirkju frá 1835 og Nes kirkju frá 1843.

Hóast frávikini í mynstrunum á rimunum og listunum eru ávíasar myndir ella tekin, ið ganga aftur í öllum kirkjunum, tað veri seg í kórsveggjum ella óðrum rimaverkum. Nakrar av teimum myndum, ið ganga aftur, eru trø, hjørtu, smærur, tímagløs, krossar í ymiskum sniðum, klingrur og bylgjur umframta ávíis geometrisk tekin. Líka so lítið sum roynt varð í greinini um Kollafjarðar kirkju at tulka myndirnar, eins lítið verður tað roynt her. Her eru nógvir ósvaraðir spurningar, eitt nú, hvaðan íblásturin til útskeringarnar er komin, hví menninir nýttu júst hesi motiv ella evni og hvat tey í roynd og veru merkja. Merkja tey yvirhövur nakað? Er boðskapurin bert at frøa eygað ella at minna á spekt og andakt? Hevur boðskapurin kanska bæði hesi endamál, ella kanska eitt heilt triðja? Vit bíða eftir eini vísindaliga grundaðari lýsing av hesi vökru og fjölbroyttu fólkalist og koma ikki longri í hesum umfari. Vit fara tí at

enda umrøðuna av skurðlistini í Oyndarfjarðar kirkju við at endurtaka, at kórsveggurin og veggurin millum skruðrúmið og kórið í hesi kirkju eins og hinum gomlu kirkjunum eru vökur og hugtakandi listaverk, ið ein ikki troyttast av. Myndirnar tala so mikið sterkt til hugflogið, at ein næstan kundi ynskt, at teirra loynidómar ongantíð verða avdúkaðir. Á tann hátt verða vit ongantíð liðug við myndirnar og tað ger kanska einki.

Umvælingar og broytingar

Oyndarfjarðar kirkja er, sum vera man, umvæld fleiri ferðir í sín 157 ára longu sögu. Eisini eru gjørðar nakrar broytingar, soleiðis at bygningurin ikki hefur somu útsjónd, sum tá ið kirkjan varð vígd í 1838. Tað ber ikki til á hesum stað at greiða frá øllum umvælingum, ið hava verið gjørðar gjøgnum tiðina, ei heldur er rúm fyri at greiða frá øllum broytingum. Vit skulu tí bert nema við nakrar av umvælingunum og við nakrar broytingar.

Liturin er kanska ein tann størsta broytingin, um hugsað verður um útsjóndina. Sum longu nevnt var Oyndarfjarðar kirkja tjørubrædd uttan við hvítum vindeygum, hvítum torni og flagtekju. Tað framgongur ikki klárt av roknkaparskjölunum, nær kirkjan er málað ljós á liti, men hetta er gjört millum 1876 og 1897. Hetta er ikki heilt lætt við vissu at gera av, men í roknkapinum fyri 1877 verður undir ognum kirkjunnar nevnd *1/4 tunna við tjøru sum »brugt i 1876 til kirkens tjæring«*, so um hetta mundið var kirkjan framvegis svört uttan. Í 1877 verður annars sagt, at *»Kirken er gammel, men holdt i god stand«*. Á Fornminnissavninum er fotomynd til skjals frá 1897, ið vísir, at kirkjan er ljós.

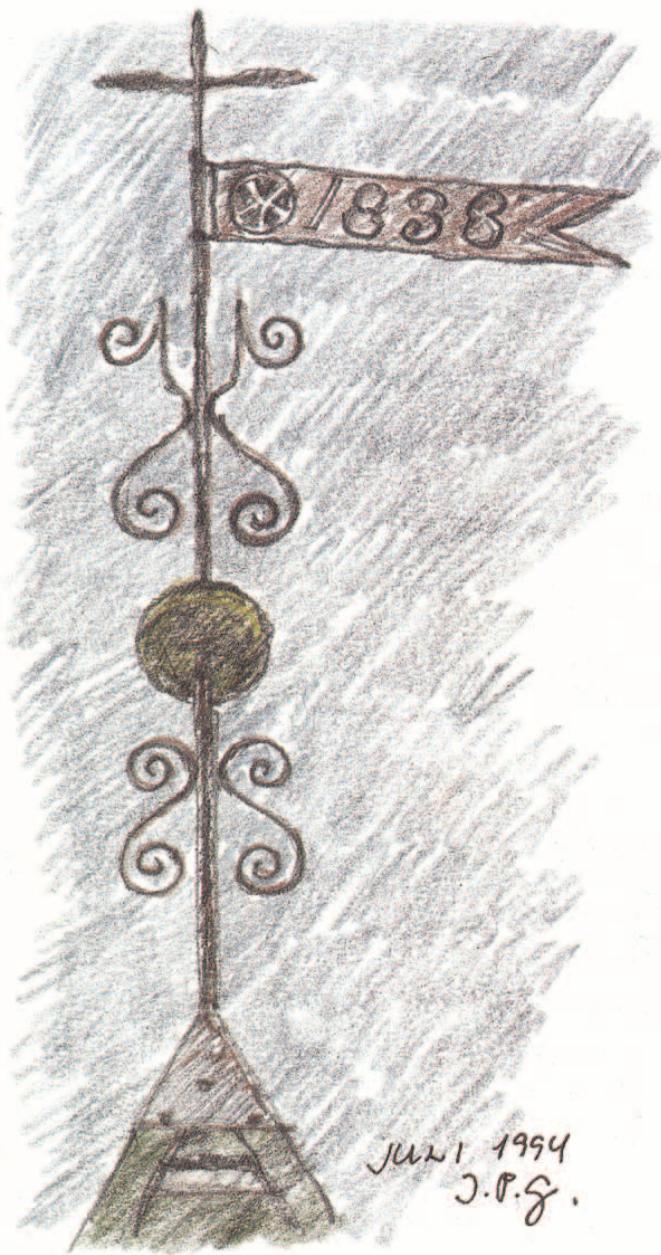
Á Føroya Fornminnissavnini er gjord ein kanning av málingini og hendar kanning vísir, at uttan á klædninginum

eru eitt lag av tjøru, fýra lög av myrkagráari málíng, fimm lög av ljósagráari málíng og seks ella sjey lög av hvítari málíng. Hetta, at bert eitt lag av tjøru finst á núverandi klædninginum, er eitt prógv um tað, ið óbeinleiðis framgongur av sýnum og roknkapum, at allur klædningurin er skiftur og at hetta er hent umleið 1876.

Ein onnur broyting innan er, at partar av kirkjuni eru málaðir. Kirkjan hevir upprunaliga verið ómálað innan, tó so at vindeyguni voru hvít. Hetta sæst av byggiroknkapinum. Men onkuntíð eftir 1838 eru prædikastólur, rimar og listar í kórsveginum, rimarnar í vegginum til skruðrúmið og

Stólavangar og nummartalvan mannfolkamegin

Spírið, sum Leo Joensen í Oyndarfirði smiðaði eftir upprunaliga spírinum hjá David Petersen og Peder Isaksen.

hövdini á stólavangunum málað. Tað ber til at siga við vissu, at hetta er gjört væl fyri 1887, tí á kirkjusýni, ið var 19. juli hetta árið, siga sýnsmenninir: »ligeledes trænger prædikestolen og skrankerne mellem kirkjen og koret til maling«. Sýnsmenninir hövdu onga orsök at málbera seg soleiðis, um ikki hetta innbúgy var málað frammanundan. Sambært munligum heimildum eru hesir partar av kirkjuni innan málaðir á fyrsta sinni umleið

1860. Ein frágreiðing, ið er til skjals á Fornminnisavninum, vírir, at hesir partar av kirkjuni innan eru málaðir tríggjar ferðir. Fyrst hevur verið málað í einum ljósum gráum liti, ið bar á grønt, aðru ferð hevur verið málað við gráum, ið bar á brúnt og at enda, alto umleið 1887, er málað við tí ljósabláa litinum, ið nevnist kobolt.

Ein triðja broyting er, at miðgongin er breiðkað, men ikki hevur verið möguligt í hesum umfari at fáa at vita, nær hetta er gjort. Tó hevði ein nágreinilig kanning av rokskapartilfarinum kanska kunnað givið svar.

Fjórða stóra broytingin er hend við torninum. Upprunaliga hevði tornið annað skap og vendi øðrvísi enn í dag. Tornið stóð sum á fleiri øðrum timburkirkjum diagonalt oman á tekjuni í vestara enda, soleiðis at skjoldurin gekk heilt upp í mœnuna. Men tá nýggja klokkan kom í 1947, varð tornið gjort av nýggjum og vent, soleiðis at skjoldurin varð avskorin og tornveggirnir gjördir javnfjarir við útveggirnar og endaveggirnar. Av tí at tornið er gjort heilt av nýggjum, er eingin orsök at nevna tær mongu umvælingar, ið vórðu gjördar á gamla tornið, men tó eiger at verða nevnt, at upprunaliga spírið hjá David Petersen er skift út. Tað spírið, sum nú er á torninum, hevur Leo Joensen í Oyndarfirði smiðað. Nýggja spírið er eins og alt, sum er gjort av nýggjum á okkara dögum, gott handverk. Leo Joensen hevur eisini vælt um nøkur av jørnum, ið festa kirkjuna í grund og klett.

Sum nevnt frammanfyri eru stórar umvælingar gjördar uppímillum í tiðarskeiðinum frá 1865 til okkara dagar. Vit kunnu til dømis nevna, at kirkjan varð takt av nýggjum í 1866 og aftur í 1957. Í 1995 er kirkjan enn einaferð takt av nýggjum og er hetta gjort partvis við nýggjum tilfari undir flagnum og partvis við sama slag av tilfari, sum nýtt varð til upprunaligu tekjuna. Eisini aðrir partar av tekjuni, eitt nú torvhald, torvhaldsjörn, vindskeiðir o.a. eru nýggir. Alt hetta arbeiðið, sum Jórmund Juul, Oyndarfirði, hevur staðið fyri, er væl frágengið og tekjan er nú á at líta so nær upprunaligu útsjóndini, sum til ber, tá hugsað er um aðrar

Kirkjan sædd frá nýggja kirkjugarðinum

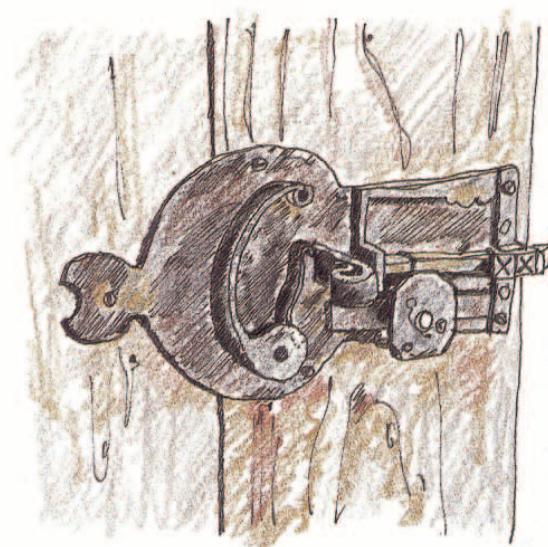
broytingar við eitt nú torninum, ið gera, at yvir-tromin öll ikki kann síggja út, sum hon gjördi í 1838.

Vit vita eisini frá kirkjusýnum og roknskapum, at partar av stórvíðinum eru skiftir út í eitt nú 1874-76 og eisini seinni er nakað skift, at allur klædningurin, sum longu nevnt, er skiftur eina ferð og partar av klædninginum tvær reisir síðan 1838.

Sambært roknskaparskjölum eru fleiri vind-eygu skift, longu áður enn öll vindeyguni á suðursíðuni og í skjöldrinum móti eystri seinast vórðu skift út. Ymiskt bendir á, at allar hesar útskiftingar eisini hava verið á suðursíðuni. Er hetta beint, eru vindeyguni móti norðri ella á heimarusíðu (sum eisini verður sagt) tey upprunaligu vindeyguni, sum N.C. Winther gjördi á vári 1838.

Eisini úthurðarnar og hongslini eru skift, men lásið er tað sama, sum Jákup Bærentsen smiðaði í 1838. Spurningurin er so, hvør ið hevur smiðað tey hongsl, ið nú sita á úthurðini og alt bendir á, at Jógvan Joensen í Billustovu í Oyndarfirði hevur smiðað tey. Í hesum viðfangi kann verða nevnt, at kirkjan upprunalaiga ikki var sterkt bygd og hevur givið seg nakað í stormi og havt lyndi at loysna í groypingunum. Til tess at bøta um hetta brekið er kirkjan styrkt innan við jörnum í nøkrum hornum og samankomingum og hevur hetta styrkt bygningin so mikið, at hann nú tykist standa vanda-leysur. Hetta arbeidið hevur Klæmint Joensen í Billustovu gjört.

Um innbúgvið annars er at siga, at plássið millum stólarnar konufólkamegin er eitt vet breiðari enn mannfólkamegin. Hvør orsókin er til hetta

Upprunaliga lásið á úthurðini, sum Jacob Berentsen smiðaði í 1838

fyribrigdið, er ikki gott at vita, og ymiskt verður sagt um hesar orsókir. Eisini kann vera nevnt, at stólarnir eru eitt sindur broyttir. Sjálvt sætið er flutt eitt vet fram í mun til bakfjolína.

Áður enn ravnagn varð lagt inn í 1956, varð kirkjan upplýst við kertiljósum í ljósakrúnunum. Eisini voru stakar við trimum ørmum úr viði at festa á stólavangarnar. Tá gudstænasta var um kvøldið, eitt nú á jólum, skapti ljósið frá teimum mongu kertiljósunum ein serstakan hugna og høgtíðsdám. Stakarnir, ið eru til enn, eru sera vakrir, teir eru partvíð dreyaðir og málaðir hvítir.

Frá gamlari tíð høvdú upprunahúsini í Oyndarfirði sín fasta stól eins og elduvíkingar høvdú føst pláss, tá teir komu í kirkju. Tað var vanliga bert, tá ið prestur var. Tað er torfört í dag at siga við fullari vissu, hvor tær ymsu ættirnar hava sitið, tí fólk hava flutt ímillum stólar eftir eitt nú giftarmál, vegna plásstrot í einum stóli ella av øðrum orsókum. Fyri ikki at gera nakað mistak, fara vit tí ikki her at seta nøvn á hvønn stólin sær, men bert at endurgeva tað, ið fólk enn vita at siga um hvørji hús, ið áttu fastan sess. Sambært okkara heimildarfólkum skuldu húsini verið hesi: Í Billustovu,

við Stein, Frammistova í Garðshorni, Heimistova í Garðshorni, í Tarti, hjá Gutta, á Sýnini, undir Garði, á Breytini, undir Steininum, í Stórustovu, í Húsi og á Grundlendi, við Lið og á Dunganum.

Enn tann dag í dag hava fólk sín fasta stól í kirkjuni eftir gamlari siðvenju, eini siðvenju, ið hefur djúpar og torgreiddar røtur til tær ymsu ættirnar í bygdini. Tað er ikki möguligt at koma hesum spurningi nærri á hesum sinni. Tann elligamli siðurin við at kvinnur og menn sótu hvør sínumegin í kirkjuni, tók so smátt at hvørva í tríatiárnum, men helt sær tó heilt til fimmtiárini. Tó eru aðrir gamlir kirkjusiðir enn livandi við hesum kirkju, men ikki er høvi at greiða frá teimum her.

Altarbúnaður og ymsir gripir

Her verður ikki greitt frá øllum altarbúnaði og gripum, ið hava verið og eru í kirkjuni, men vit skulu nevna nakrar og tað kann vera áhugavert at byrja við nøkrum av tí, ið var í gomlu kirkjuni undan hesari. Av eini roknskaparuppgerð frá 1837 sæst, at kirkjan átti kalik og disk úr messing, tveir messingstakar, eitt dópsfat, eina gamla mynd, ið verður nevnd »et gammelt træbilled«, eitt ullint alt-

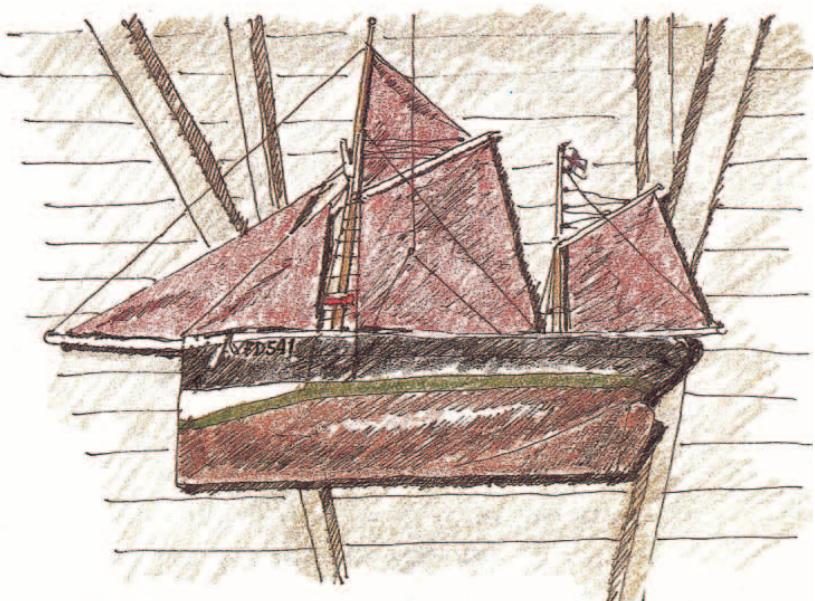

Sjeyarmaður ljósastaki, gamal kalikur, kalikur við diskí frá 1963, oblatdós og vínkanna, messingstaki, sum er í kirkjuni í 1837

arklæði og ein altardúk, eina messuskjúrtu og ein messuakul, tveir skamlar, ið helst tá sum nú voru at seta kistu á, eina talvu til tey fátæku og eina klokku, sum ivaleyst er klokkan, ið varð útvegað sama ár við áskriftini: J.C.E.H. Gamst, Kjøbenhavn, og enn er til. Viðari kunnu vit nevna nakrar sálmabøkur, bíbliur, altarbøkur og lestrarbøkur.

Taka vit næstu uppgerð, har nokur áhugaverd broyting sæst, er árið 1840. Hetta árið hevur kirkjan fingið silvurkalik og silvurdisk og gamli messingkalikurin og -diskurin verða nú strikaðir úr uppgerðini, men annars eru gripirnir mestsum teir somu. Kalikin og diskin gjørði Peder Jacob Malmborg, Keypmannahavn, 1840. Hann hevur eisini gjört kalikar og diskar í kirkjunum í Klaksvík, 1840 og Svínoy, 1840. Malmborg var tann mætasti silvursmiður í Danmark í síni tíð, og hesir tríggir kalikarnir, serstakliga tann í Oyndarfjarðar kirkju, verða mettir sum besta handverk frá hesum tíðarskeiði. Áhugavert er, at gamla træmyndin, sum varð nevnd í 1837 og fyri alt tað eisini í flestu roknskapum fyri 1837, nú er strikað av listanum. Hetta varð longu gjort í 1838, tá tikið verður soleiðis til: »*tillige bemærkes det, at det i inventarielisten omtalte gl. træbilledede og uldne alterklæde ere udgaaede som ubrugelige for den nye kirke og desuden af ingen pengeværdi*«. Hvati, ið annars er vorðið av hesi mynd, vita vit ikki. Hon er hvørki til skjals á Føroya Fornminnissavni ella danska tjóðsavninum, so helst er hon burtur med alla. Talan hevur ivaleyst verið um eina træskurðmynd, tí í eldri roknskapum hjá Oyndarfjarðar kirkju, eitt nú fyri árið 1786, verður nevnt »*et gammelt udhugget træbilledede*«, og lögð skuldi verið, um ikki talan er um somu mynd, sum verður strikað av listanum í 1838. Talan kann vera um somu mynd, sum Sverri Dahl, sambært grein í Fróðskaparriti 1976 hevur sæð umródda í kirkjusýni frá 1729.

Nýggja kirkjan fekk tveir stakar í 1838 og eru tað stakarnir, ið enn standa á altarinum. Upprunaliga voru stakarnir, sambært roknskapinum 1838, bílagdir til Fuglafjarðar kirkju, hagar teir voru komnir í 1837. Hesir stakar kostaðu 18 rbd. Tað

Modell av *Silver Lining*, sum Jústinus í Oyndarfirði gav kirkjuni. Niclas Jensen í Hvalba hevur tilevnað.

tykist sum Oyndarfjarðar kirkja hevur keypt stakarnar frá Fuglafjarðar kirkju og latið gomlu messingstakarnar frá gomlu kirkjuni ganga inn í keypið. Í roknskapinum hjá Oyndarfjarðar kirkju 1838 stendur um stakarnar: »*1 par nye messingstag er, anskaffede til Fuglefjord kirke...*«. Sama ár umrøður roknskapurin hjá Fuglafjarðar kirkju »*1 par lysestager, tilforn Andefjord kirke tilhørte,..*«.

Altartalvan er ikki nevnd á listanum og stendst hetta av, at hon ikki kom til Føroya fyrr enn um heystið 1840, men meira um hendar dýrgripin seinni.

Fara vit síðan fram til 1857, síggja vit, at afturat teimum lutum, ið frammanundan voru á altarinum, eru nú útvegað altarkanna og oblateskja og so sjálvandi altartalvan frá 1840, hartil ein nýggjur messuakul. Eisini er nevnd ein »*tolvarmet bronceret lysekronen*« og hetta má vera ljósakrúnan, sum Poul í Tarti, deknur og kirkjuverji, gav kirkjuni sum olmussugávu í 1838, men lögð er, at hon ikki verður nevnd í roknskapinum fyrr enn í 1857. Søgan um hesa ljósakrúnu er henda: Poul í Tarti hevdi skotið ein stein og hevði av hesum fingið skaða. Hann meiddi seg so illa í aðra hondina, at hann ikki var arbeiðsførur og lovaði tí olmussu, um hann kom fyri seg aftur. Prestur C.B. Garde var

tann einasti, ið fekk at vita um olmussuna og teir samdust um, at Garde skuldi útvega honum eina ljósakrúnu til kirkjuna. Einaferð sonur Poul var úti á Nesi, hevði prestur sent heilsan við honum, at nú var ljósakrúnán komin. Soleiðis kom tað fram, ið skuldi vera dult.

Tríggjar ljósakrúnur eru í kirkjuni og hendar nevnda er elst og hon hongur innast í røðini. Ljósakrúnán í miðjuni kom sum gáva til kirkjuna, tá hon fylti 100 ár í 1938 frá ónevndum gevara. Seinasta og uttasta ljósakrúnán er ein gáva frá Henriettu Høgnesen og Mariu Mikkelsen.

Tveir nýggjari stakar, við sjey ørmum, eru á altarinum. Stakarnar við sjey ørmum hava ávikavist H.M. Eidesgaard, Áspa Poulsen og Johanna Joensen givið kirkjuni.

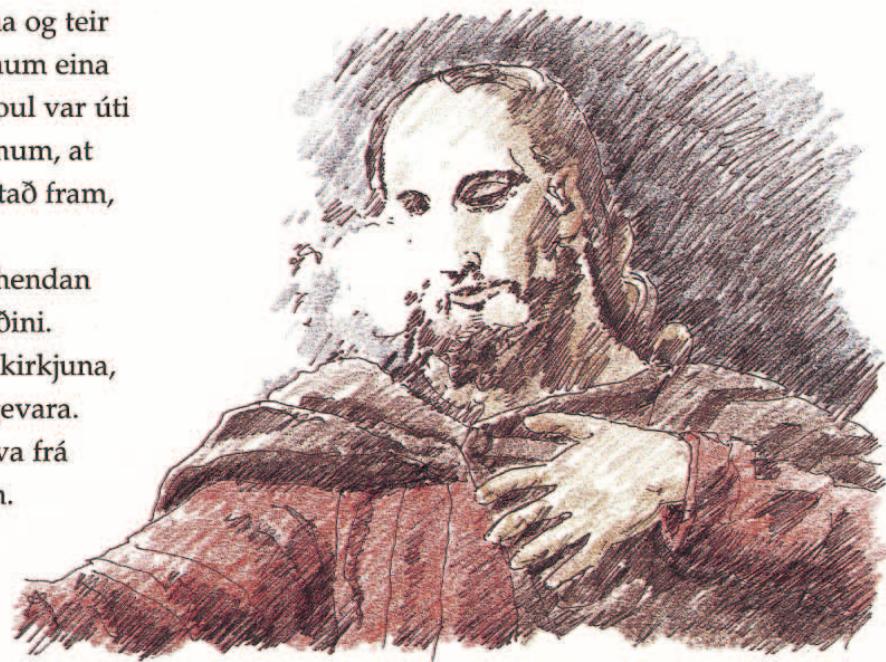
Eisini er eitt modell av slupphi
Silver Lining, ið hoyrdi heima í Oyndarfirði, ein gáva frá Jústinus Eidesgaard.

Nummartalvurnar og nýggjar talvur at savna inn pening við komu í kirkjuna í 1909, tó er talvan til tey fátæku frá 1838 til enn og verður goymd í kirkjuni.

Umleið 1918 kom urga (harmonium) í kirkjuna. Í 1978 fekk kirkjan pípuorgul, sum Verland Hansen í Tórshavn hevur bygt. Orglið stendur á kirkjuloftinum so frammarlaga, at træverkið er skorið av fyri framsíðuni. Tað hevur fimm røddir – fýra røddir í manuali og eina rødd í ástigi. Dispositiún: Gedakt 8', Prinsipal 4', Rørfloyta 4', Kvintatøn 2' og Subbass 16'. Hetta er trettanda pípuorglið, sum Verland hevur bygt.

Í 1947 fekk kirkjan nýggja klokku, ein gáva frá kirkjufólkinum, og hendar klokkan er væl storri enn tann gamla klokkan frá 1837. Á klokkuni stendur: »*Jysk Jernstøperi i Brønderslev stoypti meg til kirkjuna í Oyndarfirði, Føroyum 1946. Harrin kallar sálir allar heim til hallar.*«

Arið 1963 fekk kirkjan nýggjan kalik og serkalikar. Kalikin hevur Cohr í Fredericia gjört. Hesin altarbúnaður er gáva í sambandi við, at kirkjan varð 125 ár, frá oyndfirðingum, ið búðu uttan fyri

Andlit Krists frá altartalvuni hjá C.W. Eckersberg

sóknina. Sanna Abrahamsen hevur givið kirkjuni eitt íseymað skriftstað, ið hongur yvir dyrnum. Sjómanskinnuringurin í Oyndarfirði hevur givið bíbliu, sálmbøkur og teppið á gólvnum.

Borðbáturin er ein gáva frá Símunni Poulsen. Kirkjan eigur í dag tríggjar altardúkar. Teir tveir hava Petrina Nicolajsen og Marin Malena Abrahamsen seymað, meðan Sigga Helena Skoradal og Ása Jacobsen í felag hava seymað tann triðja dúkin.

Altartalvan

Søgan um altartalvuna í Oyndarfjarðar kirkju er áhugaverd. Sambært rannsóknum hjá Freydis Poulsen og Petur A. Petersen er tað möguligt at greiða frá, hvussu tað er gengið til, at víðagitni danski listamálarin C.W. Eckersberg (1783-1853) hevur málað altartalvuna í Oyndarfjarðar kirkju, men fyrst nøkur fá orð um listamannin.

C.W. Eckersberg byrjaði sum næmingur á Kgl. listaháskúlanum í Keypmannahavn 1803, lærdi síðan í París og Rom. Í 1818 gjördist hann professari við Kgl. listaháskúlan í Keypmannahavn, har hann hevði stóra ávirkan á næmingarnar og fleiri av teimum gjördust navnframir listamenn. Eckers-

berg hevði stóra vitan um støddfræði og skrivaði lærubøkur um evnið í sambandi við myndalist, og endurspeglast hesin kunnleiki í málningum hansara. Hann var kunnugur við öll slög av myndevnum, men gjördist mest kendur fyrir málningar av landslögum og skipum. Umframt altartalvuna í Oyndarfjarðar kirkju hevur Eckersberg málað altartalvurnar eitt nú í Sem í Noregi 1814, í Skævinge 1822 og í Frederiksberg kirkju 1841.

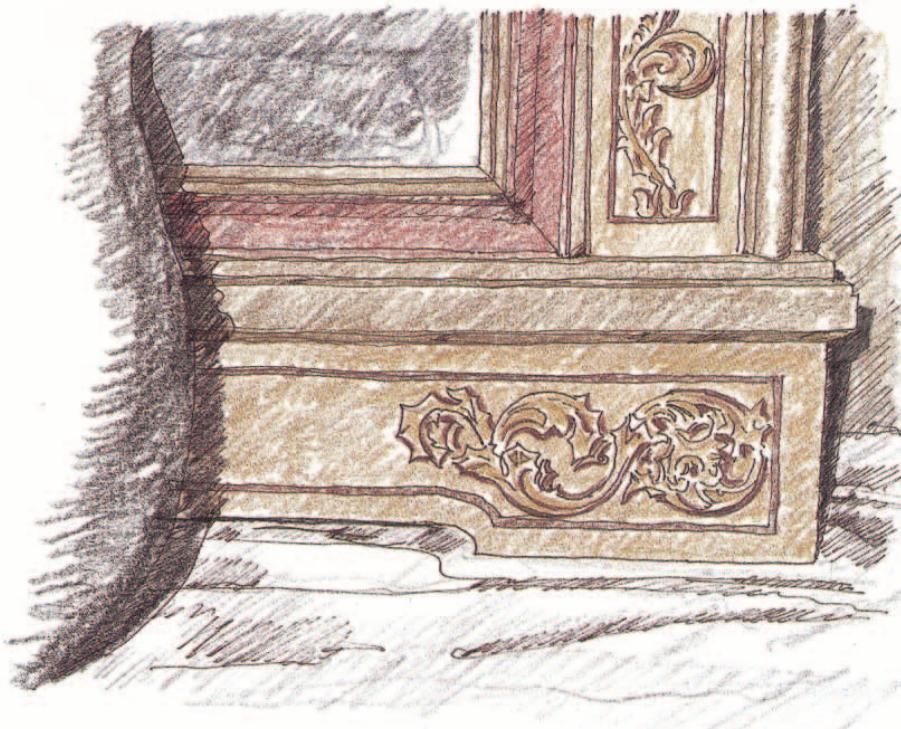
Sögan um altartalvuna í Oyndarfirði byrjar við, at læknin Vithusen er á sjúkravitjan í prestagarðinum á Nesi, har ein húskallur hjá presti er sjúkur. Vithusen og Garde, ið nú er vorðin próstur, eru vinmenn og teir hava ein triðja vinmann, prestin Kaarsberg, ið var prestur í Norðoyggjum 1834-1839. Tann 19. juni 1839 skrivar Vithusen til Kaarsberg, ið um hetta mundið er staddur í Danmark, at meðan læknin hevur vitjað á Nesi, hevur Garde gramt seg um, at hann hevði gloymt at nevna eitt týðandi mál í sínum síðsta brævi til Kaarsberg og skrivar Vithusen viðari til Kaarsberg, hevði Garde ti biðið seg nevna hetta, um Vithusen fór at skriva. Sakin var tann, at »Beboerne af Andefjord ønske en

Altertavle til deres kirke; de have sammenkudt 100 Rbd., hvilket skulde blive prisen for samme, og saa menner Garde, at Kirken bør betale Rammen. Voila! Ma commission! De har Fuldmagten til at contrahere.«

Tann 27. juli sama ár skrivar Garde, próstur, til Kaarsberg soleiðis: »I mit forrige brev glemte jeg at bede Dem at skaffe mig en altertavle til Andefjord kirke, men bad derimod vor ven doctoren at gjøre det, da han endnu ikke havde endt sit brev til Dem. Jeg håber, at De ikke vilde fortryde på denne commission, da jeg vidste, at De havde kjendskab til malere, eller at De i det mindste havde interesse for sådanne ting. Jeg ser af et brev, som jeg i dette øieblik har fået fra doctoren, at han heller ikke har glemt det, da de spørger ham, hvor stor altertavlen skulde være. Jeg kan i denne henseende ikke foreskrive Dem noget bestemt mål, men må overlade det til Deres eget skjønnende. Kirken er omtrent af samme bredde som Waai kirke og af sædvanlig højde uden loft, så jeg formoder, at 5 quarter i quadrat vilde omtrent være passende, dog skal De her have frie hænder. Kun betalingen må jeg bestemme: maleriet selv må ikke overskride 100 Rbd., da kun så meget er mig besikket af kirkevægerne, og kirken selv er i gjeld, kan kun bekoste rammen.«

Tað, sum síðan hendir, er, at tann 28. august 1838 koma tveir mans at vitja Eckersberg í Keypmannahavn. Menninir eru Friedenreich, professari, í nøkrum skjølum nevndur oberstloytnantur, og Hedemann kapteynur og ørindi teirra eru at bíleggja eina altartalvu til eina kirkju í Eysturoy í Føroyum.

Av dagbókini hjá Eckersberg sæst, at Eckersberg byrjar arbeidið upp á altartalvuna tann 12. februar 1840 og listaverkið er liðugt tann 27. mars sama ár. Tann 14. august 1840 kemur Friedenreich eftir talvuni og rindar listamanninum 100 Rbd. fyrir verkið, sum dagbók Eckersbergs sigur frá hendan dag: »Besøg af prof. Friedenreich, som bragte betaling 100 Rbd. for altertavlen, Christus i Getsemane, til Østerø kirke paa Færøe.« Tað eigur at verða skoytt uppi,

Rammuna um altartalvuna hevur C.W.Eckersberg eisini málað og prytt

Eckersberg eisini hevur málað rammuna um altartalvuna.

Orsøkin at Friedenreich hevur tikið yvir uppágvuna at útvega Oyndarfjarðar kirkju altartalvu, er tann, at Friedenreich og Kaarsberg kennast væl. Kaarsberg gisti hjá Friedenreich, tá hann var í Keypmannahavn. Av skjölunum á Kgl. Bókasavnum sæst, at Kaarsberg bert dvaldist stutta tíð hjá Friedenreich, áðrenn hann helt leiðina fram, fyrst til Norðursælands og síðan til Jútlands, har hann fekk kall og tískil ikki kom aftur til Føroya. Kaarsberg bað tí vinmann sín Friedenreich um at taka sær av málignum um altartalvuna, og tað gjørði hann sum kunnugt bæði væl og virðiliga. Lagt kundi verið afturat, at báðir høvdu gott samband við listafólk í Keypmannahavn og er tí einki lögjó í tí, at valið fall á Eckersberg.

Spurningurin um, hvør ið hevur latið altartalvuna, hevur elvt til iva og ymiskt verður sagt frá hesum. Tað hevur ikki verið gjørligt at koma hesum spurningi nærri og vit hava tískil bert orð Gardes í brævinum 19. juni 1839 til Vithusen at halda okkum til: »*Beboerne af Andefjord ønske en altertavle til deres kirke; de have sammenkudt 100 Rbd., hvilket skulle blive prisen for samme*« og at annar av kirkjuverjunum, Poul í Tarti, hevur borið honum peningin.

Altartalvan í Oyndarfjarðar kirkju er framúrskarandi listaverk. Listamaðurin hevur avmyndað eina ta daprustu frásøgnina í Nýggja Testamenti. Ovast á rammuni stendur, í føroyskari týding: »*ikki sum eg vil, men sum tú vilt*«. Evnið er sostatt ikki bert Kristus í Getsemane, men løtan, tá Jesus hevur sagt hesi orð fyri seinastu ferð, beint áðrenn hann fyri triðju ferð aftur fer til teir tríggjar, sum voru við honum í Getsemane. Myndin er bygd upp um Kristus, ið er avmyndaður í miðjuni á myndini við einum friðsælum, næstan sigursælum yvirbrá. Tað sæst, at hetta er løtan, tá Jesus er vorðin sáttur við seg sjálvan og við Gud – hann hevur gjört av at tøma ta beisku skál. Tað mesta av myndini annars liggar í myrkri, men ovast í vinstra horni lýsir fyri degi. Vinstrumegin, sæð frá

kirkjuskipinum, og nakað aftanfyri Kristus hómast Pætur, Jákup og Jóhannes í myrkrinumsovandi. Longri afturi høgrumegin, har ein kám glæma lýsir millum trøini, síggjast Judas og ein av sveinum. Hetta er ein sterk mynd og stór list. Tað hevur eydnast listamanninum við einföldum myndamáli at skapa eina mynd, har tann trongd og angist, kvøl og alt tað óhugnaliga og dapra, ið eyðkennir evnið, Kristus í Getsemane, hóast alt víkja fyri boðskapinum um ta livandi vónina.

Vit kunnu enda hesa umrøðu av kirkjuni við at sláa fast, at hon eins og hinar kirkjurnar sum bygningur er eitt heilskapað listaverk, sum kirkjufólkid hevur umsitið við hegni og góðsku í meira enn háltannaðhundrað ár. Í hesum tíðarskeiði hvurvu nógvar av teimum vøkru kirkjum, ið vórðu bygdar í fyrru helvt av 19. øld. Vit eiga tí at vera núlivandi sum farnum ættarliðum í Oyndarfirði takksom fyri at hava varðveitt kirkjuna. Henda tökk gongur sjálvandi eisini til fólkid í hinum bygdunum, har tær gomlu og vøkru timburkirkjurnar enn standa uppi.

Jóannes Dalsgaard

Heimildir og heimildarfólk:

Føroya Landsskjolasavn, Sjællands Landsskjolasavn, Kgl. Bókasavnið í Keypmannahavn, Føroya Fornminnissavn. B. Exner: Færøsk kirkesølv, 1975, E. Fischer: C.W. Eckersberg, 1993. Sigurd Joensen, Aðalbjørg Joensen, Eyvind Petersen, Esther Petersen, Anna Maria Anthoniusen, Jógvan Høgnesen, Anna Houmann, Ditlev Houmann og Andreas Andreasen, øll Oyndarfirði. Hanna Danielsen, Tórshavn, Freydis Poulsen, Klaksvík, Petur A. Petersen, Keypmannahavn, Dimmalætting 15.01.1983.